

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

**Kriminalistická metodika vyšetřování sexuálně
motivovaných činů**

Diplomová práce

Criminological methodology for investigating sexual motivated crimes

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Jiří VÁVRA

AUTOR PRÁCE
Bc. Petra ADAMČÍKOVÁ

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15. 3. 2022

.....
Bc. Petra ADAMČÍKOVÁ

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o kriminalistické metodice vyšetřování sexuálně motivovaných činů. Práce věnuje pozornost především trestným činům znásilnění a pohlavnímu zneužití, jako dva nejčastěji páchané trestné činy v sexuální oblasti a z pohledu vyšetřování též nejobtížnější a nejnáročnější. Cílem diplomové práce je popsat kriminalistickou charakteristiku těchto trestných činů, a jejich typické stopy. Pozornost je zaměřena na způsoby spáchání těchto trestných činů, osobu pachatele a oběti, stopy materiální, které jsou zjišťovány zejména ohledáním místa činu a prohlídkou těla oběti a pachatele, stopy paměťové získávají prostřednictvím výslechu a expertizám, které s nimi úzce souvisí. Praktická část má pak za cíl popsat přípravu výslechu obviněného na základě praxe vyšetřovatele, a to pomocí řízeného rozhovoru.

KLÍČOVÁ SLOVA

kriminalita * oběť * pachatel * pohlavní zneužití * sex * stopy * vyšetřování * výslech * zločin * znásilnění

ANNOTATION

The diploma thesis deals with criminalistic methodology of investigation of sexually motivated acts. The work pays particular attention to crimes of rape and sexual abuse, as the two most frequently committed crimes in the sexual field and from the point of view of investigation also the most difficult and demanding. The aim of the diploma thesis is to describe the criminalistic characteristics of these crimes, and their typical traces. Attention is focused on the ways of committing these crimes, the perpetrator and the victim, material traces, which are detected mainly by searching the crime scene and examining the victim and perpetrator's body, memory traces obtained through interrogation and expertise that are closely related to them. The practical part then aims to describe the preparation of the interrogation of the accused on the basis of the investigator's practice, using a guided interview.

KEYWORDS

criminality * victim * offender * sexual abuse * sex * marks * investigation * interrogation * crime * rape

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1 Vymezení trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.....	8
1.1 Znásilnění	10
1.2 Pohlavní zneužití	11
2 Kriminologická charakteristika trestných činů znásilnění a pohlavního zneužití	13
2.1 Typické způsoby páchaní.....	14
2.1.1 Sexuální trestné činy páchané mezi dospělými.....	15
2.1.2 Sexuální trestné činy (provinění) páchané mezi mládeží.....	16
2.1.3 Sexuální trestné činy páchané na mládeži	17
2.2 Charakteristika pachatele.....	20
2.2.1 Osobnost pachatele znásilnění	25
2.2.2 Osobnost pachatele pohlavního zneužití	25
2.3 Charakteristika oběti.....	28
3 Typické stopy vyskytující se při páchaní sexuálních trestných činů ...	34
3.1 Ohledání místa činu jako zdroj stop.....	35
3.2 Stopy zjištěné prohlídkou těla oběti a pachatele lékařem.....	39
3.2.1 Prohlídka a vyšetření oběti lékařem	39
3.2.2 Prohlídka a vyšetření pachatele lékařem	44
3.3 Výslech jako zdroj paměťových stop.....	45
3.3.1 Výslech oběti	48
3.3.2 Výslech obviněného.....	53
3.3.3 Výslech svědka.....	55
4 Expertizy.....	57

4.1	Kriminalisticko-technická expertiza	58
4.2	Soudně lékařská expertiza	59
4.3	Soudně psychologická expertiza	60
4.4	Soudně psychiatrická a sexuologická expertiza	62
	Praktická část	65
5	Příprava výslechu obviněného z pohledu praxe vyšetřovatele.....	65
5.1	Cíl praktické části a použité metody	65
5.2	Teoretická rovina	66
5.3	Řízený rozhovor	72
5.4	Zjištěné výsledky	77
	Závěr	78
	Seznam použité literatury	79

Úvod

Sexuální trestné činy patří mezi jedny z nejzávažnější trestných činů vůbec, a to především díky svým dopadům na lidskou svobodu a důstojnost. Jejich spácháním je zasahováno do pohlavní integrity jedince, velmi citlivé a intimní sféry. Následky spáchání tohoto typu trestné činnosti jsou velmi závažné, ať už v rovině fyzické, či psychické a zanechávají dlouhodobé, často i doživotní, traumatizující poškození v životě oběti. Je tedy nezbytné tyto trestné činy řádně odhalovat, vyšetřovat a pachatele potrestat. K tomu slouží vypracované metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, které poskytují teoretický rámec, na základě, kterého je postupováno kriminalisty v praxi.

Vzhledem k tomu, že sexuální trestné činy tvoří rozsáhlou skupinu činů a vyznačují se různými specifiky, jejíž důkladné zpracování překračuje zcela rámec diplomové práce, rozhodla jsem se ve své práci zaměřit na metodiku vyšetřování trestných činů znásilnění a pohlavního zneužití, jako dva nejčastěji páchané trestné činy v sexuální oblasti a z pohledu vyšetřování též nejobtížnější a nejnáročnější.

Cílem diplomové práce je v možnostech jejího rozsahu popsat základní metodiku vyšetřování sexuálně motivovaných činů se zaměřením na trestný čin znásilnění a pohlavní zneužití a blíže specifikovat vybrané problémy s nimi spojené, a to zejména problematiku stop, která je nejdůležitějším prvkem všech trestných činů. V teoretické části práce je věnována pozornost kriminalistické charakteristice těchto trestných činů, jejich typickým stopám a také expertizám, které s nimi úzce souvisí.

Praktická část pak pojednává o přípravě výslechu obviněného z pohledu praxe vyšetřovatele, jako dle mého názoru jedna z nejdůležitějších částí celého vyšetřování. Cílem této části je pomocí řízeného rozhovoru zjistit jakým způsobem se vyšetřovatel na výslech připravuje a do jaké míry zjištěné skutečnosti odpovídají teoretickým poznatkům uváděným v literatuře.

V neposlední řadě je pak také cílem práce sama sebe zorientovat v dané problematice a co možná přehledně ji zpracovat, aby byla srozumitelná i případnému laickému čtenáři.

Vzhledem k tomu, že v práci byla použita metoda řízeného rozhovoru, měla jsem tak možnost hovořit s odborníky, kteří se problematikou vyšetřování sexuální trestné činnosti zabývají, především to byli pracovníci služby kriminální policie a vyšetřování. Dále jsem čerpala informace především z odborné literatury a elektronických zdrojů. Zpracovaná diplomová práce obsahuje teoretickou a praktickou část a skládá se ze pěti kapitol.

Pro vhodnější uvedení do problematiky je první kapitola věnována vymezení trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Druhá kapitola popisuje kriminalistickou charakteristiku trestných činů znásilnění a pohlavního zneužití, a to typické způsoby páčání a charakteristiku osoby pachatele a oběti.

Třetí kapitola je věnována typickým stopám těchto trestných činů, kterými jsou jednak stopy materiální a stopy paměťové, které jsou získávány prostřednictvím ohledání místa činu, prohlídkou těla oběti a pachatele lékařem a zejména pak také výsledkem.

Ve čtvrté kapitole popisují expertizy využívající se v rámci vyšetřování těchto trestných činů, neboť mají značný podíl na vyhodnocení stop.

Pátá, závěrečná kapitola je věnována přípravě výsledku obviněného z pohledu praxe vyšetřovatele.

Teoretická část

1 Vymezení trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Sexuální trestná činnost označuje kriminální chování motivované sexuální potřebou a tvoří obsah mravnostní kriminality, jako součást kriminality obecné. Společným rysem těchto trestných činů je jejich spjatost s pohlavním pudem. Mravnostní kriminalitou rozumíme *všechna sexuálně motivovaná jednání, která nejsou společensky tolerovatelná a akceptovatelná, která porušují sociální a právní normy a jsou spojena s pohlavním pudem.*¹ Jejich typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku, mravního a tělesného vývoje. Jedná se o takové delikty, kterými dochází k ukájení sexuálního pudu zákonem zakázaným způsobem nebo na objektu, který zákon zakazuje. Spácháním těchto činů jsou pak dotčeny morální vztahy ve společnosti, život a zdraví občanů, zdravý vývoj mládeže a dobré mravy v sexuálních vztazích mezi dospělými jedinci.²

Sexuální trestné činy jsou zásahem do nejzákladnějších práv a svobod člověka, především do oblasti lidské důstojnosti a svobody rozhodování, která jsou garantována jak Ústavou, tak Listinou základních práv a svobod, řadou mezinárodních úmluv a deklarácí. Důležitost této problematiky formulovala Deklarace sexuálních práv, přijata v roce 1997, která hovoří o sexuálních právech jako o základních lidských právech a nabádá společnost, aby vytvořila podmínky, které by v této oblasti dostatečně uspokojovaly potřeby každého jednotlivce, a to při respektování těchto deklarovaných práv. Jejich přijetím se tedy státy zavazují sexuální práva neomezovat, chránit a trestat jakékoliv jednání, které by mohlo tato práva ohrozit.

¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 4. uprav. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 246. ISBN 978-80-7478-790-4.

² CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. s. 18. ISBN 80-7178-739-6.

Mezi taková práva patří:³

- právo na svobodu, vylučující všechny formy sexuálního donucování nebo nátlaku, vykořisťování a zneužívání,
- právo na autonomii, integritu a bezpečnost těla, zahrnující kontrolu a potěšení z vlastního těla bez mučení, zohavení a jakéhokoliv násilí,
- právo na sexuální rovnost bez jakékoliv diskriminace,
- právo na sexuální zdraví včetně dostupnosti všech dostatečných zdrojů pro podporu výzkumu, diagnostiky, léčby apod.,
- právo na objektivní a faktické informace o lidské sexualitě, které mohou vést k rozhodování o sexuálním životě,
- právo na dostatečnou sexuální výchovu od narození,
- právo svobodně se stýkat, uzavírat manželství, rozvádět se a vytvářet jiné typy sexuálního soužití či společenství,
- právo svobodné a odpovědné volby ve věcech reprodukce, počtu dětí apod.,
- právo na soukromí a schopnost činit samostatná rozhodnutí o sexuálním životě,
- skutečnost, že sexuální zdraví je základním lidským právem.

Mezi sexuální trestné činy řadíme zejména ty trestné činy, které trestní zákon kvalifikuje jako trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Tyto trestné činy jsou zakotveny v hlavě III., druhého oddílu zvláštní části trestního zákoníku. Jedná se o trestný čin *znásilnění (§ 185)*, *sexuální nátlak (§ 186)*, *pohlavní zneužití (§ 187)*, *soulož mezi příbuznými (§ 188)*, *šíření pornografie (§ 191)*, *výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192)*, *zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)*, *účast na pornografickém představení (§ 193a)* a *navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b)*.⁴ Povahu sexuálních trestných činů mohou mít však i další trestné činy, které jsou řazeny v dalších hlavách zvláštní části trestního zákoníku, například trestný čin *obchodování s lidmi (§ 168)*, *ohrožování výchovy dítěte (§ 201)*, *svádění k pohlavnímu styku (§ 202)*, ostatní pohlavní úchytky

³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. s. 11-12. ISBN 80-7178-739-6.

⁴ *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.*

kvalifikované jako *výtržnictví* (§ 358). Sexuální motiv mohou mít také například trestný čin *vraždy* (§ 140), *ublížení na zdraví* (§ 146), *ohrožení pohlaví nemocí* (§ 155), *vydírání* (§175), *trestný čin útisku* (§177), *týrání osoby žijící ve společném obydlí* (§ 199), *nebezpečné pronásledování* (§ 354), dále také trestný čin *krádeže* (§ 205), související se vzrušením pachatele při jeho možném dopadení, nebo trestný čin *obecného ohrožení* (§ 272) jako projev pyromanie, jež je spojen se sexuálním uspokojením pachatele.⁵

1.1 Znásilnění

Znásilnění lze definovat jako vynucení pohlavního styku či jiných sexuálních aktivit proti vůli napadené osoby. Podle současné právní úpravy se tohoto trestného činu dopustí ten, „*kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.*“ Trestní zákoník rozlišuje tři kategorie sexuálního jednání pachatele znásilnění: kromě „*pohlavního styku*“, také „*soulož*“ a „*jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*“.⁶

Pohlavním stykem se rozumí „*jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného či odlišného pohlaví.*“ Jde o fyzický kontakt pachatele s druhou osobou, který na jejím těle koná určité sexuální praktiky, nebo jde o vzájemné pachatelem vynucené jednání s poškozeným v sexuální sféře, které směřuje k pohlavnímu uspokojení pachatele. Pohlavní styk při tomto základním vymezení v sobě zahrnuje širokou škálu činností. Pod tímto pojmem chápeme například líbání, dotyky, osahávání genitálií, prsou, sání prsních bradavek apod., a také soulož a jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Podstatou soulože je „*spojení pohlavních orgánů muže a ženy, přičemž postačí pouze částečné zasunutí údu muže do pochvy ženy.*“ Za jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží se pak považuje „*takový styk, při kterém dochází k situaci srovnatelné s tou, jaká nastává u soulože.*“ Do pohlavního orgánu ženy neproniká pohlavní úd muže, ale tato situace je simulována jiným mechanismem, např. jazykem, prsty nebo jiným předmětem, nebo se jedná o

⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 4. uprav. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 246-247. ISBN 978-80-7478-790-4.

⁶ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

případy, kdy je pohlavní orgán muže zasouván do jiných částí těla ženy, např. do úst, konečníku či podpaží, vkládán ženě do ruky za účelem tření apod., typicky se jedná o orální či anální pohlavní styk.⁷

Nejčastěji, a to až ve dvou třetinách případů, pachatelé usilují o vaginální styk, dále orální styk a různé druhy osahávání. Méně častým pak bývá pokus o anální styk, který může být příznakem sadistického zaměření nebo opakované homosexuální zkušenosti, často v podmínkách výkonu trestu.⁸

1.2 Pohlavní zneužití

Pohlavním zneužitím se rozumí nepatřičné vystavení nezletilého dítěte sexuálnímu kontaktu nebo aktivitě. Podle současné právní úpravy se tohoto trestného činu dopustí ten, „*kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije*“, a dále kdo se dopustí tohoto jednání „*na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho dozoru, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*“.⁹

Jiný způsob pohlavního zneužití lze připodobnit k pohlavnímu styku. Je nutné, aby pachatel svým jednáním sledoval své pohlavní ukojení nebo alespoň vzrušení. Čin je spáchán i tehdy, kdy navzdory snaze pachatele k uspokojení nedojde.¹⁰

V definici pohlavního zneužití je určujícím momentem skutečnost, že se dítě nemůže o své vůli rozhodnout a svobodně vyjádřit nesouhlas. Na základě svých tělesných, emocionálních i kognitivních charakteristik je v pozici slabšího a bezbranného. Není též podstatné, zda byl daný skutek vyvolán ze strany oběti dobrovolně, nebo nedobrovolně. Je tedy zcela nerozhodné, kdo byl iniciátorem, kdo byl v průběhu jednání aktivnější a zda mezi obětí a pachatelem existuje citová

⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník II.: § 140 až 421. Komentář. 2. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1651-1656. ISBN 978807-4004-285.

⁸ KUČHTA, Josef, Helena VÁLKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 411. ISBN 80-7179-813-4.

⁹ § 187 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

¹⁰ MITLÖHNER, Miroslav a kol. Právní aspekty sexuálního násilí. In: KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Z násilného z pohledu medicíny a práva*. Praha: MAXDORF, 2008, s. 37. ISBN 978-80-7345-161-5.

vazba. Soud tyto okolnosti bere v potaz pouze při posuzování povahy a závažnosti trestného činu při ukládání sankce.¹¹

¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník II.: § 140 až 421. *Komentář*. 2. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1674. ISBN 978807-4004-285.

2 Kriminalistická charakteristika trestných činů znásilnění a pohlavního zneužití

Kriminalistickou charakteristikou trestného činu rozumíme „*popis kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu, tj. takových vlastností, které podstatně ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu.*“¹² „*Jedná se o dynamický systém vzájemně spjatých a podmíněných společných a individuálních znaků trestného činu, které se projevují ve způsobu jeho spáchání a utajování, okolnostech tohoto spáchání, v jednotlivých kriminalisticky významných rysech pachatele trestného činu a jeho oběti a motivech trestného činu.*“¹³

Informace o jednotlivých znacích kriminalistické charakteristiky mají podstatný význam pro rozpracování a využívání kriminalistických metod při vyšetřování trestného činu, jejichž hlavním smyslem je umožnit poznání trestného činu. Z tohoto důvodu jsou pro kriminalistiku zvláště důležité ty skutkové znaky trestného činu, které jsou informačně bohaté. Zejména ty znaky, které se výrazně zobrazují ve stopách, jsou trvanlivé a specifické.

O kriminalistické charakteristice lze uvažovat jednak na nejobecnější úrovni veškeré trestné činnosti, nebo na druhové úrovni různých skupin trestných činů. Při vyšetřování určitého trestného činu, jde pak vyšetřovateli o poznání konkrétní kriminalistické charakteristiky vyšetřovaného trestného činu. Nikoliv teoretické, ale praktické poznání. Často se vyšetřovatel ocitá v situaci, kdy je znalost faktů určitého vyšetřovaného činu neúplná, právě tehdy mu skupinová kriminalistická charakteristika může sloužit jako dodatečný zdroj poznatků, z něhož může vyvodit hypotézy o chybějících faktech. V jednotlivých případech pak postupuje tak, že z jemu známých poznatků se snaží myšlenkově vymodelovat určitou kostru kriminalistické charakteristiky, podle které určí příslušnou metodiku vyšetřování určitého druhu trestných činů, kterou pak aplikuje. Poznatky o kriminalistické

¹² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 29. ISBN 80-7179-362-0.

¹³ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2014. s. 122. ISBN 978-80-7380-490-0.

charakteristice mají význam nejen pro metodiku vyšetřování trestného činu a tvorbu vyšetřovacích verzí, ale je na nich založen také systém modus operandi, výslechové metody, spolupráce s obětí trestného a některé preventivní postupy. Prvky kriminalistické charakteristiky se nacházejí ve vzájemných vztazích a tvoří je kriminální situace, způsob páchaní trestného činu, osobnostní rysy pachatele, osobnostní rysy oběti a motiv trestného činu.¹⁴

2.1 Typické způsoby páchaní

Způsobem páchaní rozumíme „*specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem.*“¹⁵ Způsob páchaní trestného činu je nejvýznamnějším prvek kriminalistické charakteristiky.

Každý trestný čin je spáchán určitým jednáním, a právě způsobem páchaní se od sebe jednotlivé skupiny trestných činů nejvíce liší a ovlivňují proces tvorby stop a poznání trestného činu. Zahrnuje nejen přímé páchaní trestného činu, ale též provádění činností úzce spjatých s trestnou činností. Jedná se např. o operace, které předcházejí páchaní trestného činu nebo naopak následují po jeho dokonání. Způsob páchaní určité skupiny trestných činů bývá determinován objektivními a subjektivními faktory a je charakterizován skutečností, že typické operace, kterými jsou trestné činy páhány jsou zpravidla uskutečňovány za existence shodných, nebo podobných podmínek, podmiňující pachatelovo rozhodnutí volby způsobu páchaní pro danou operaci. Nejde jen o výskyt shodných komponentů páchaní, ale i o shodu vzájemných vazeb mezi komponentami.¹⁶

Způsob páchaní je fakticky skutkovým vyjádřením pachatelova záměru ve vnějším světě, při němž vznikají charakteristické odrazy, stopy, které jsou zpravidla první informační základnou umožňující tvorbu kriminalistických verzí, evidenci dle modus operandi, kriminalistickou identifikaci a kriminalistickou prevenci. Pro klasifikaci způsobu páchaní sexuálních trestných činů je nejčastěji využíváno jako kritérium

¹⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 29-32. ISBN 80-7179-362-0.

¹⁵ Tamtéž. s. 33.

¹⁶ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: ABOOK, 2018. s. 115. ISBN 978-80-906974-1-6.

dělení věku pachatele a oběti. Podle toho pak rozlišujeme následující způsoby páchaní trestných činů znásilnění a pohlavního zneužití.¹⁷

2.1.1 Sexuální trestné činy páchané mezi dospělými

Do této kategorie jsou řazeny trestné činy, jejichž pachatel i oběť jsou osoby starší osmnácti let. Typickým znakem způsobu páchaní je použití násilí, hrozby bezprostředního násilí nebo uvedení oběti do stavu bezbrannosti. Hlavním představitelem této skupiny je trestný čin znásilnění.

V kriminalistické praxi se lze setkat zejména s těmito způsoby páchaní:¹⁸

- a) Mezi pachatelem a obětí existuje vztah, například příbuzenský, kamarádský, pracovní apod. Pachatel tohoto vztahu využívá, aby oběť vylákal na nějaké místo, a tam použitím násilí nebo hrozby bezprostředního násilí dosáhne pohlavního styku, v některých případech takovou osobu uvede do stavu bezbrannosti a tohoto stavu využije.
- b) Pachatel naváže povrchní známost, například nabídne oběti doprovod domů z diskotéky, svezení autem apod. Po získání důvěry a souhlasu s návrhem se pachatel ve vhodný okamžik pokusí o pohlavní styk. V případě odporu oběti použije násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí.
- c) Pachatel nenavazuje kontakt, ale přímo útočí. V některých případech v úmyslu vyhledat vhodnou oběť pachatel obchází místa, kde by se mohly vyskytovat osamělé ženy, bez předchozího kontaktu přímo napadá a na místě znásilňuje, a to za použití často brutálního násilí, nebo hrozby zbraní, kterou neváhá použít.
- d) Skupinové a organizované znásilňování žen, kdy si skupina pachatelů vytipuje oběť, ať už náhodnou nebo cílenou, v příhodnou dobu a na příhodném místě ji přepadne a společným jednáním ji přinutí k souloži, kterou zpravidla vykonají všichni zúčastnění pachatelé.

¹⁷ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: ABOOK, 2018. s. 116. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007. s. 64-65. ISBN 978-80-7380-042-0.

- e) Znásilnění je činem spojeným s požitím většího množství alkoholu, který odbourává překážky a mravní zábrany. Jde o charakteristický rys znásilnění, který je zastoupen téměř vždy u všech jiných způsobů znásilnění.
- f) Pachatel využívá různých forem závislosti oběti na něm.
- g) Pachatel použije lsti spočívající v uvedení oběti do stavu bezbrannosti podáním většího množství alkoholu. Takové jednání je považováno za násilí na oběti stejně jako jednání, při kterém pachatel využije k uvedení do stavu opilosti oběti jinou osobu.
- h) Znásilnění bez motivu. Jde o situace, kdy pachatel znásilnění neplánuje, nepřipravuje se na něj, často mu takový způsob ukájení sexuálních pudů není ani vlastní. Využívá příležitosti a v daném okamžiku na daném místě se dopustí činu. Téměř vždy je přítomen alkohol a obvykle „nevinné flirtování“ ze strany oběti vzbudí u muže sexuální žádostivost, která však obětí posléze není z různých důvodů akceptována. Pachatel pak používá k vynucení styku násilí.¹⁹

2.1.2 Sexuální trestné činy (provinění) páchané mezi mládeží

Do této kategorie náleží trestné činy, jejichž pachatel i oběť jsou osoby mladší osmnácti let. Pachatelem je nejčastěji mladistvý, ve věku kolem šestnácti let a oběť je mladší patnácti let (zpravidla třináct až patnáct let). Zvláštností této skupiny trestných činů je, že k násilí často vůbec nedochází. Pohlavní styk je uskutečňován po vzájemné dohodě a mezi osobami zúčastněnými jsou často úzké citové vztahy. Typickým trestným činem je pro tuto kategorii trestný čin pohlavní zneužití, objevuje se však i znásilnění.

Setkáváme se zejména s těmito způsoby páchání:²⁰

- a) Skupina mladých lidí ve věku třinácti až šestnácti let, kteří se vzájemně znají, uspořádá večírek v bytě nebo na chatě. V rámci „zábavy“ pak dochází

¹⁹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 64-65. ISBN 978-80-7380-042-0.

²⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jiří SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 462. ISBN 80-7179-878-9.

k pohlavnímu styku mezi osobami mladšími patnácti let a osobami staršími patnácti let.

- b) Skupinka mladých lidí, kteří se navzájem mohou znát, uspořádají večírek v bytě, či chatě a v rámci „zábavy“ a obvykle po požití alkoholu může dojít ke znásilnění oběti, která odmítla pohlavní styk. Někdy může dojít i k hromadnému znásilnění.
- c) Předčasně zralá dívka nebo chlapec se zamilují do staršího kamaráda či spolužáka, udržují spolu známost, a nakonec mezi nimi dojde k pohlavnímu styku.

2.1.3 Sexuální trestné činy páchané na mládeži

Jedná se o kategorii trestných činů, jejichž pachatel je dospělý a oběť je mladší osmnácti let, velmi často je však oběť mladší patnácti let. Kromě znaků způsobů páchaní charakteristickými pro trestnou činnost mezi dospělými, tedy použití násilí, pohrůžka násilí nebo uvedení oběti do stavu bezbrannosti, se zde setkáváme i se znaky specifickými, jako je autoritativní postavení pachatele, závislost oběti na pachateli nebo získání a zneužití přirozené důvěry oběti.

Nejčastěji se setkáváme s těmito způsoby páchaní:²¹

- a) Mezi obětí a pachatelem existuje určitý vztah, například rodičovský, příbuzenský, vychovatelský apod. Pachatel využívá svého postavení autority či závislosti oběti k vynucení pohlavního styku. Pokud oběť klade odpor, postačí k jeho překonání zpravidla hrozba trestem.
- b) Pachatel získá důvěru nezletilce slibem různých dáreků, zavede jej na příhodné místo, kde bez násilí, například formou hry nezletilého zneužije.
- c) Pachatel využije přirozené ochoty a důvěry dítěte tím, že ho požádá o pomoc nebo jinou službu. Když nezletilce vyláká na vhodné místo, zneužije ho, a to i za cenu použití násilí k překonání chabého odporu dítěte.
- d) Pachatel si získá důvěru nezletilců tím, že jim poskytne pamlsky, peníze apod., zve je ve skupinách nebo jednotlivě do svého bytu, s dětmi si nejprve

²¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jiří SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 462. ISBN 80-7179-878-9.

hraje, později jim ukazuje např. pornografii, vede s nimi řeči o sexu a později je pohlavně zneužije.

- e) Pachatel se nesnaží navázat kontakt s nezletilcem nebo získat jeho důvěru. Ve vhodný okamžik na nezletilce zaútočí a dosáhne ukojení, a to i za cenu brutálního způsobu.
- f) Na sociálních sítích se pachatelé snaží navázat kontakty s dětmi, žádají o zaslání jejich fotografií v erotických pozicích, poté žádají osobní setkání a děti vydírají o další sexuální aktivity.
- g) Pachatelé získávají děti, za úplatu, k natáčení dětské pornografie nebo k dětské prostituci. Rodiče dětí jsou v některých případech s touto činností srozuměni, někteří na ní dokonce vydělávají.

Typologie znásilnění

Podle vztahu mezi obětí a pachatelem lze rozlišovat:²²

- a) Socializované znásilnění, které se vyskytuje nejčastěji a páchá jej oběti známý pachatel. Může k němu dojít po delší interakci mezi obětí a pachatelem, např. v manželství, sousedem, kamarádem, nebo kratší interakci, např. po předchozí vstřícné nebo svádivé konverzaci, typicky na večírku či schůzce. Tento typ znásilnění je spáchán většinou s menší mírou agrese.
- b) Nesocializované znásilnění, kde mezi obětí a pachatelem není zpravidla žádný předchozí vztah. Pachatel je oběti obvykle neznámý a jeho jednání je většinou doprovázeno vyšší mírou agrese. Jedná o situace, kdy buď pachatel k oběti přistupuje buď podvodným přístupem, kdy oběti poskytne nejprve nějakou pomoc a posléze na ni zaútočí, nebo bleskovým přístupem, kdy oběť napadne bez jakékoliv předchozí verbální komunikace, většinou s použitím zbraně k zesílení nátlaku a získání kontroly nad obětí, nebo překvapivým přístupem, kdy na oběť zaútočí v okamžiku její bezbrannosti, např. ve spánku.

²² KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.Beck, 2005. s. 411. ISBN 80-7179-813-4.

Podle motivu a cíle činu lze rozlišovat:²³

- a) Znásilnění jako sexuální sebepotvrzení pachatel, které se objevuje nejčastěji. Pachatel uspokojuje potřebu být nadřazený a potvrzuje si tak svou maskulinitu (50 % případů).
- b) Agresivní znásilnění, prostřednictvím kterého pachatel ventiluje svůj vztek nebo frustraci (20 % případů).
- c) Impulzivní znásilnění, kdy pachatel využívá spontánně příležitosti, která se mu naskytla, hledá dobrodružství (20 % případů).
- d) Sadistické znásilnění, které může vyústit až v sexuální vraždu. Jsou v něm sloučeny agresivní a sexuální motivy. Pachatele uspokojuje působení utrpení a bolesti jiné osobě (5 % případů).
- e) Skupinové znásilnění, kterého páchají zpravidla mladí dospělí (5 % případů).

Typologie pohlavního zneužití²⁴

- a) Nekontaktní zneužití, jež zahrnuje verbální sexuální návrhy, zneužití dítěte pro dětskou pornografii, expozice genitálu eventuelně masturbace, exhibicionismus či sexuální vzrušení při pozorování nahého nebo svlékajícího se dítěte.
- b) Kontaktní zneužití, které zahrnuje jak nepenetrační zneužití, jako např. dotýkání se různých erotogenních zón dítěte nebo laskání prsou a genitálií a penetrační zneužití, kde může jít o vaginální, anální či orální pohlavní styk.
- a) Extrafamiliární zneužití, kde je pachatelem oběti osoba známá, ovšem nepříbuzná. Jedná se zpravidla o sousedy, starší kamarády, vedoucí zájmových kroužků apod. (25 % případů).
- b) Intrafamiliární zneužití v rámci rodiny, osobou příbuznou (58 % případů), nejčastěji se vyskytuje zneužívání mezi otcem, tzv. incest, nebo nevlastním otcem a dcerou, tzv. pseudoincest (až 80 % všech případů).

²³ NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. Kriminologie. Praha: Europlex Bohemia, 2001, s. 288. ISBN 80-86432-08-4.

²⁴ HANUŠOVÁ, Jaroslava. Vzdělávací institut ochrany dětí. Sexuální zneužívání. Praha, 2006, s. 6-7. ISBN 80-86991-64-4.

2.2 Charakteristika pachatele

Na rozdíl od kriminalistické praxe se kriminalistická teorie nezabývá konkrétním pachatelem, ale směřuje pozornost k většímu souboru pachatelů, jejichž zkoumáním se snaží dospět k obecným závěrům použitelným na celou populaci pachatelů pro jednotlivé případy. Zaměřuje se na vlastnosti, které jsou významné pro vypracování účinných metod potírání kriminality.²⁵

Takovými vlastnostmi jsou vlastnosti pachatele, které ovlivňují tvorbu stop, kriminalisticky relevantních informací a výrazně se v nich zobrazují. Zobrazení vlastností pachatele ve stopách probíhá dvěma způsoby. Jednak se pachatel sám aktivně podílí na přenosu svých vlastností do stop, nebo zůstává pasivní, ale jinými aktivními procesy dojde k zobrazení jeho vlastností do stop.²⁶

Významné jsou dále ty vlastnosti pachatele, které ovlivňují jeho chování v průběhu vyšetřování. Pro orgány činné v trestním řízení je třeba zejména studovat postoj pachatele ke spáchanému deliktu, zda pachatel uznává zvrženímhodnost svého činu, zda spáchání činu lituje nebo naopak, zda spáchaný čin vnitřně schvaluje, dále pak postoj pachatele k doznání, k maření vyšetřování, ale i k jeho charakter, temperament, schopnosti, např. rozumové, paměťové, a také postoje, zejména k policejním či justičním orgánům, oběti, svědkům apod.²⁷ V neposlední řadě pak zaměřuje pozornost na vlastnosti charakteristické pro typické pachatele určitého druhu trestných činů. Typologie pachatelů je pak využitelná při konstruování typických vyšetřovacích verzí o pachatelích jednotlivých druhů trestných činů.²⁸

Pachatelé sexuálních trestných činů jsou zastoupeni prakticky ve všech věkových kategoriích. Lze však říci, že pro pachatele znásilnění je typičtější vyšší věk, mezi 30 až 39 lety, než pro pachatele pohlavního zneužití, kde se věková hranice pohybuje nejčastěji od 15 do 24 let. Muži jsou pachateli sexuálních trestných činů i v případech, kde je obětí osoba mužského pohlaví, a to až v 86 %. Významnou měrou se na spáchání těchto trestných činů podílí přítomnost alkoholu. Podle

²⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 54. ISBN 80-7179-362-0.

²⁶ Tamtéž. s. 54.

²⁷ Tamtéž. s. 56.

²⁸ Tamtéž. s. 58.

většiny autorů se pod vlivem alkoholu odehrává 50–65 % všech případů znásilnění. Někteří shledali vliv alkoholu na znásilnění dokonce u více než 80 % agresorů. V případě pachatelů sexuálního zneužívání dětí je podíl těch, kteří se činu dopouští pod vlivem alkoholu zjištěn obvykle nižší, cca 14–50 %. Závislost na alkoholu byla diagnostikována u 30 % sexuálních agresorů a u 18 % pedofilních sexuálních delikventů.²⁹ Je tedy zřejmé, že kombinace parafilie se závislosti na alkoholu vytváří vhodný terén pro sexuálně delikventní chování a v případě absence účinné intervence i pro jeho recidivu.

Ačkoliv je zastoupení žen jako pachatelek těchto trestných činů ve srovnání s muži marginální, nelze jej opomenout. Pokud ženy znásilňují, páchají v první řadě tento čin na svých pasivních mužských příbuzných. Častější výskyt pachatelek je zaznamenán u pohlavního zneužití, které se na tomto činu podílí v rozsahu 10 až 15 %. Tyto pachatelky lze členit na milenky, které s obětí jednají jako by byl dospělý a nezřídka bývají přesvědčené, že se jedná o jejich pravou lásku. Dále spolupachatelky, které se dostávají k sexuálnímu kontaktu s dětmi donucením partnera, aby se na pohlavním zneužívání podílely s ním. Tento typ žen bývá partnerem dlouhodobě týraný a má na něm vybudovanou závislost. Poslední skupinou pachatelek jsou pachatelky se zátěží nebo také predisponované pachatelky. Jedná se o ženy, které se v dětství staly obětí pohlavního zneužívání. Takové ženy páchají pohlavní zneužívání na vlastních dětech, s nimiž manipulují z pocitu strachu a přesouvají na ně část své viny.³⁰

Pachatele sexuálních trestných činů lze rozdělit do tří základních skupin:³¹

- a) Pachatelé, kteří se sexuální trestné činnosti dopouštějí příležitostně, bez významné motivace.
- b) Pachatelé, kteří se sexuální trestné činnosti dopouštějí cílevědomě, promyšleně, organizovaně jejichž hlavním motivem je uspokojení sexuálních potřeb nebo zisk.

²⁹ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha, 2014, s. 128. ISBN 978-80-7338-143-1.

³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2013, s. 170-172. ISBN 978-80-7380-461-9.

³¹ CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita: Obecně o mravnostní kriminalitě*. Praha: Portál, 2003, s. 23. ISBN 8071787396.

- c) Pachatelé, kteří jsou patologicky zaměřeni (sexuální devianti) a mají sexuální nebo jinou úchylku.

Pachatele těchto činů tvoří převážně osoby bez deviace (parafilie), kterou se rozumí „*sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní.*“³² Jsou to především psychopatičtí mladí jedinci, u kterých se agresivita prolíná s citovou chladností a nezdrženlivostí. Pachatele, kteří se dopouštějí sexuální trestné činnosti na mládeži, lze v převážné většině případů označit jako osoby trpící určitou formou sexuální deviace se sexuální abnormalitou. Mezi pachateli sexuálních trestných činů však deviantní jedinci nepřevažují.

Pro nedevariantního jedince jsou typické především problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů podmiňující jejich celkovou sociální přizpůsobivost. Jsou jimi především:³³

- a) Sociosexuálně a psychosexuálně nezralí muži, kteří tvoří nejčastější skupinu nedevariantních pachatelů. Tato psychosexuální nevyzrálost se vyskytuje v pubertě a u některých jedinců může přetrvat i několik let poté, co překročili věk, v němž puberta obvykle končí. Důvodem páchání těchto činů je nedostatečné osvojení si společenských norem sexuálního chování a vysoká hladina sexuálního chtíce. Často nerozlišují sexuální objekt co do věku a pohlaví. Tito pachatelé páchají sexuální trestnou činnost nejrůznějšího charakteru. Ať už se jedná o znásilnění, nebo o pohlavní zneužití.
- b) Jedinci s poruchou osobnosti jsou charakterističtí pro svou nezdrženlivost a extrémní bezcitnost, s tendencí okamžitě vyhovět svým pudovým impulzům. Trestná činnost těchto pachatelů bývá mnohostranná a často agresivního charakteru.
- c) Muži, u nichž jsou sexuální delikty podmíněny situačně, například vlivem alkoholu, dlouhodobou sexuální deprivací, stresem, nebo určitým podílem

³² WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. Praha: Portál, 2008, s. 31. ISBN 978-80-7367-419-9.

³³ Tamtéž. s. 212-213.

oběti na trestném činu, nejčastěji znásilnění nebo hebefilně zaměřené delikty.

- d) Hypersexuální jedinec se sníženou volní kontrolou a s převahou pudové složky nad erotickou složkou chování. Nejčastěji se u nich setkáváme s agresivními sexuálními delikty nebo hebefilními delikty.
- e) Jedinci se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování podmíněnou vrozenými či získanými rozumovými schopnostmi, která má za následek sníženou schopnost kontroly sexuálního chování. Jde především o mentálně retardované jedince mladšího, ale i staršího věku. U těchto pachatelů se nejčastěji setkáváme s pedofilii.
- f) Psychotici s duševní poruchou, kteří se dopouštějí deliktů nejrůznějšího charakteru. Tito pachatelé však tvoří pouze nepatrné procento v rámci sexuálních trestných činů.

Parafilní jedinci se dopouštějí trestné činnosti v souvislosti se sexuální poruchou, parafilii. Sexuální deviace jsou členěny na deviace v objektu charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy a na deviace v aktivitě charakterizované jako poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. V rámci těchto trestných činů jsou za kriminalisticky významné poruchy sexuální preference považovány patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus a sadismus, a také pedofilie:³⁴

- a) U parafilních pachatelů, kteří používají agresi vůči ženám, se nejčastěji setkáváme s patologickou sexuální agresivitou. U takových pachatelů je sexuálního vzrušení a uspokojení dosahováno překonáváním odporu oběti. I přesto, u těchto jedinců nejsou zřejmě žádné sadistické vlohy v pravém slova smyslu, svou oběť netrýzní ani neprodlužují její utrpení, patří k nejnebezpečnějším parafilii vůbec. Sexuálního vzrušení a uspokojení dosahují překonáváním odporu oběti. Pachatelé mají spíše predátorské sklony. Svou vytipovanou oběť často pronásledují a přepadají ji na opuštěném místě, nebo na místě, které oběť nemůže opustit (např. výtah, sklep aj.), porazí ji na zem, případně použijí zbraň a vyhrožují jí zraněním či zabitím. Někdy může od oběti vyžadovat vaginální či anální

³⁴ WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. Praha: Portál, 2008, s. 46-48. ISBN 978-80-7367-419-9.

soulož, jindy orální styk či masturbaci. Takovému činu obvykle nepředchází verbální ani jiný bližší kontakt. Patologičtí sexuální agresori bývají spíše mladšího věku, většinou do 30 let. Velmi často se u nich objevuje také spojení sexuální agresivity s vlivem alkoholu, a to až v 70 % případů. Problematická se u nich jeví zejména oblast sexuální socializace, kdy nejsou schopní se angažovat v partnerských vztazích a také nejsou schopni si tyto vztahy udržet. Vážnější porucha v podobě duševního onemocnění se u těchto pachatelů většinou neobjevuje. Nejčastěji bývá diagnostikována porucha osobnosti s rysy agresivity, sociální maladaptace, nezdrženlivosti a výbušnosti. Některé výzkumy nacházejí mezi těmito pachateli i vážnější duševní poruchy jako jsou například poruchy schizofrenické, ale i depresivní.

- b) Agresivní sadisté tvoří taktéž nebezpečnou skupinu pachatelů, kteří pro dosažení vzrušení potřebují svou oběť před stykem, během styku, ale i místo styku znehybnit, čímž vylučují její jakoukoliv erotickou součinnost. Jeho chování směřuje k rychlému znehybnění oběti, jako predátor, nikoli však k prodlužování jejího mučení jako pravý sadista. Pro tyto devianty je důležitá především možnost s obětí libovolně manipulovat, jelikož pachatel má v době činu odpor k projevům svobodné vůle a životu oběti. U agresivního sadisty je preferován styk anální před stykem vaginálním. V anamnéze agresivních sadistů často nacházíme i jiné deviantní aktivity jako je exhibicionismus, voyeurismus, fetišismus aj.
- c) Extrémně nebezpečnou skupinou, tvořící třetí možnou diagnózu, kterou nacházíme u pachatelů sexuálních agresí jsou sadisté. Sadistický pachatel dosahuje vzrušení dominancí a naprostou kontrolou nad obětí. Sadista bývá vzrušován duševním i fyzickým týráním oběti a pocitem, že je oběť zcela v jeho moci. K sadismu má blízko masochismus, u kterého je vzrušení dosahováno úplným odevzdáním se partnerovi, při následném ponížení a utrpení oběti. Sadomasochismus je potom kombinací obou deviací, které se většinou vyskytují společně.
- d) Pedofilie představuje erotické zacílení na osoby v prepubertálním věku, obvykle ve věku pěti až dvanácti let. Pedofilové upřednostňují fyzickou

nezralost objektu, absenci sekundárních pohlavních znaků, ale také dětské chování obětí.

2.2.1 Osobnost pachatele znásilnění

Trestný čin znásilnění je většinou páchán osobami nedevidantními, sexuálně normálními, zpravidla jako náhražkové jednání osoby ve stavu sexuální tenze, která není schopna normálního párového pohlavního života, nebo osoby silně egoistické a mimo sexuální oblast, obecně agresivní. Často jde o nositele poruchy osobnosti, intelektově nedostačivé, deprivované jedince, kdy i tělesný hendikep může vzniku takovému jednání napomáhat. Významný je též vliv alkoholu nebo jiné drogy požitá před deliktem. Chování pachatele tedy nebývá motivováno pouze potřebou získat sexuální uspokojení. Doprovázející a dominující motivy mohou být zloba, msta nebo potřeba ujistit se o vlastní moci.³⁵

Podle motivace pachatele lze rozlišit:³⁶

- a) Typ ujišťující se o moci, který věří, že oběť bude znásilněním potěšena, neužívá vulgarity.
- b) Typ zlobného mstitele, který až příliš užívá vulgarit a vyžaduje zejména anální a orální sex.
- c) Typ prosazující moc, který na oběť útočí velmi brutálně, vyžaduje zejména anální a orální sex.
- d) Sadistický typ, který oběť předem sleduje, verbálně ji degraduje, záměrně zraňuje, může též praktikovat rituální chování.

2.2.2 Osobnost pachatele pohlavního zneužití

Pachatele, kteří páchají sexuální trestné činy na mládeži, lze označit jako osoby, které trpí určitou formou sexuální parafilie se sexuální abnormalitou, jež uspokojuje zejména pouze styk s dětmi, jejich přítomnost, dotyky, kdy nemusí jít ani o pohlavní styk, ovšem obecně se udává, že praví sexuální parafilici, pedofilové tvoří mezi pachateli pohlavního zneužití menšinu. Velkou skupinu osob

³⁵ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1997, s. 35. ISBN 80-7184-38.

³⁶ JOSEF, Kuchta, Válková HELENA a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 413. ISBN 80-7179-813-4.

tvoří osoby trpící sexuální nedostatečností, zejména starší pachatele, kteří svoji potřebu uspokojení zaměřují na děti. Může se jednat o osoby trpící poruchami mozku, které v mládí se svou sexuální orientací neměly žádný problém. Další skupinou jsou osoby, na nichž je oběť závislá, kteří mají jinak velmi dobrou pověst, ale u kterých se objevila určitá sexuální nedostatečnost. Tyto trestné činy bývají většinou zastírány zastrašováním nebo citovým vydíráním.³⁷

Podle charakteristiky a motivu pachatele se rozlišuje:³⁸

- a) Situační typ, který není primárně zaměřen na děti, ale trestnou činnost páchá pod vlivem stresu.
 - Regredovaný typ, který se zaměřuje na děti, které zná, např. ve fázi rozvodu a svým útokem dítě zpravidla nezraňuje.
 - Morálně nevybíravý typ, který zneužívá prakticky každou dostupnou osobu, kdy dítě je jen jednou z možností.
 - Sexuálně nevybíravý typ, který není primárně zaměřen na děti a v sexuální oblasti experimentuje, často i s různými praktikami.
 - Naivní typ, který bývá sociálně problémový, může mít snížený intelekt, či být senilní a nemusí si být vědom svého protiprávního jednání.
- b) Preferenční typ, který je primárně zaměřen na děti, což je pro něj zdrojem sexuálního uspokojení.
 - Sadistický typ, který útočí bleskově, jeho jednání je promyšlené a plánované, dítě nesvádí, trýzní a následně usmrcuje.
 - Svádivý typ, který dítě získává sváděním, jeho chování je blízké chování normálního muže vůči věkově přiměřené partnerce, dokáže se s dítětem identifikovat a přiblížit se jeho myšlení.
 - Fixovaný typ, který je trvale zaměřen na děti již v raném stádiu svého psychosexuálního vývoje.³⁹

³⁷ BRICHČÍN, Slavoj. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. 66-74. ISBN 80-85121-16-6.

³⁸ JOSEF, Kuchta, Válková HELENA a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 418-419. ISBN 80-7179-813-4.

³⁹ Tamtéž.

Motivy pachatele

Ačkoliv jsou sexuální trestné činy spojeny se sexuálním uspokojením pachatele, jejich jednání vždy nesměřuje pouze k uspokojení sexuálních potřeb. V mnoha případech jde spíše o uspokojení tzv. *potřeb sexualizovaných*. Sexualizovanou potřebou se rozumí „*potřeba moci, nadvlády nad někým či potřeba kontaktu s někým, která se odehrává sexuálním způsobem*.“⁴⁰ Samotný chtíč zpravidla není pachatelovým jediným motivem. Mezi hlavní motivy pachatele patří uplatnění síly, hněvu a sadismu, avšak v každém jednotlivém případě se vyskytují v různé intenzitě a podobách:

- a) Motivem mocenského pachatele je uplatnit kontrolu a dominanci nad obětí, určité sebepotvrzení prostřednictvím sexu. Pachatel si tímto činem kompenzuje svůj pocit nedostatečnosti, snaží se potvrdit si svou maskulinitu. Útočí zpravidla promyšleně a rituálně. Jeho záměrem není oběti ublížit, fyzické síly tak používá jen v nezbytné míře, která je nutná k překonání odporu oběti. Často si vybírá oběti, které jsou zranitelné a „snadno získatelné“.
- b) V případě zuřivého pachatele je cílem oběti ublížit a ponížit ji. Těchto trestných činů se dopouští z pomstychtivosti, je to ventilace hněvu, frustrace. Útok je zpravidla doprovázen značnou brutalitou. Obětí může být osoba, kterou pachatel považuje za původce svého vzteku (např. hádka s partnerkou, či partnerem, odmítnutí či sexuální frustrace), nebo může jít o osobu odlišnou, která pro pachatele představuje vše, proti čemu chová zášť.
- c) Sadistický pachatel nachází uspokojení v patologické potřebě trýznění oběti, v jejím utrpení a bolesti. Některým pachatelům přináší uspokojení samotná bolest, kterou své oběti působí, pro jiné je pak tato bolest pouze určitou předehrou. Pachatel svou oběť zpravidla svazuje, mučí, nutí ji k vykonání různých podivných praktik apod. V extrémních případech pak

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 165. ISBN 978-80-7380-461-9.

může docházet k mrzačení těla oběti, případně jejímu zavraždění a nekrofilii. Tento typ se vyskytuje pouze minimálně.⁴¹

2.3 Charakteristika oběti

Oběť je z kriminalistického pohledu chápána jako „konkrétní fyzická osoba, která v souvislosti s trestným jednáním pachatele objektivně utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku či jiných osobních právech.“⁴² Osoba se stává obětí sexuálního trestného činu, pokud je narušeno její právo na rozhodování v oblasti sexuálních vztahů. Pro oběti sexuálních trestných činů používá zákon o obětech trestných činů specifitější označení, kterým je *zvláště zranitelná oběť*. Toto specifické označení je dáno tím, že se jedná o trestný čin, který může mít velmi zásadní vliv na její psychický vývoj nebo jde o oběť, která je sama zranitelná takovým způsobem, že každý, byť sebemenší zásah do jejího života, by ji mohl negativně ovlivnit.

Oběť je nepochybně jedním z nejvýznamnějších zdrojů kriminalistiky relevantních informací a důkazů o trestném činu a jeho pachateli. Jeho role hraje při vyšetřování trestného činu významnou roli, neboť se zpravidla jedná o stěžejního svědka a často i oznamovatele činu. Je klíčem k objasnění vztahů pachatele, odhalení jeho motivů jednání ale také zdrojem informací, které napomáhají pochopení dějů, které se odrazily ve stopách. Analýza informací od oběti rovněž poskytuje informační základ pro koncipování preventivních opatření a doporučení k zmírnění dopadů trestné činnosti. Na základě poznání oběti, jejich sociálních vazeb, způsobu života a dalších charakteristik je možno vytvářet konkrétní verze k okolnostem skutku a predikovat reakce oběti při výslechu. Komplexním zkoumáním oběti trestného činu se zabývá vědní obor viktimologie, jejíž poznatky mají značný význam pro proces odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů. Vedle osobnosti oběti a jejich rysů zkoumá roli oběti v průběhu činu, vztahy k pachateli a v neposlední řadě též její roli při vyšetřování trestného činu.⁴³

⁴¹ HOLMES, R.M., HOLMES, S.T. *Profiling Violent Crimes. An Investigative Tool*. London: Sage Publ. Inc., 1996, s. 208. ISBN 0-7619-2593-7.

⁴² STRAUS, Jiří, MIROSLAV NĚMEC a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 100. ISBN 978-80-7380-214-1.

⁴³ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: ABOOK, 2018, s. 158-159. ISBN 978-80-906974-1-6.

Z kriminalistického hlediska je důležité se zabývat především podílem oběti na vzniku predeliktní situace, neboť pro náležité objasnění trestného činu hraje také podstatnou roli poznání vlivu oběti na jeho vznik a průběh. Chování oběti na počátku a v průběhu trestného činu často ovlivní i následné chování oběti v průběhu dalšího vyšetřování. Dále je nutné zabývat se vztahem mezi obětí a pachatelem, který se promítá do procesu objasňování a vyšetřování trestného činu. Může mít význam jednak z hlediska způsobu spáchání a zejména se promítá do ochoty oběti trestný čin oznamovat a spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a také do věrohodnosti její svědecké výpovědi. Dalším významným aspektem je podíl oběti na vzniku stop. Oběť ovlivňuje důkazní situaci v zásadě dvěma způsoby, jednak vytváří sama stopy svým aktivním jednáním, a jednak je nositelem stop. Mimořádnou kriminalistickou relevanci má pak schopnost oběti přijímat a uchovávat paměťové stopy trestného činu. Důležitý je také podíl oběti na oznamování trestného činu. Aktivita oběti při oznamování trestného činu významně ovlivňuje úspěšnost odhalování a vyšetřování. Včasnost oznámení předurčuje rychlost zásahu policejního orgánu a odráží se ve kvalitě stop. A v neposlední řadě podíl oběti na vyšetřování. Oběť se velmi často v průběhu vyšetřování podílí na dokazování v roli svědka a je objektem expertíz. Ve všech těchto souvislostech ji hrozí sekundární viktimizace, čemuž je třeba zabránit.⁴⁴

Nejčastěji jsou obětmi těchto trestných činů osoby ženského pohlavní. Všeobecně nelze určit přesné věkové rozmezí, avšak v případech znásilnění to jsou převážně ženy ve věku okolo 30 ti let a v případech pohlavního zneužívání pak nejčastěji dívky okolo 12 ti až 15 ti let, u kterých se začínají tvořit druhotné pohlavní znaky, a děti okolo 8 až 10 ti let, jako oběti zájmu pedofilních pachatelů.

Některé osoby nebo skupiny osob se s větší pravděpodobností, než jiné mohou v průběhu svého života stát obětí sexuálního trestného činu, takovouto predispozici označujeme jako *viktimnost*. Za rizikové faktory lze u těchto trestných činů považovat například provozování prostituce, osoby mladšího věku, osoby trpící mentální dysfunkcí, osoby lehkomyšlné, nekriticky důvěřivé, osoby, u kterých

⁴⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 63-69. ISBN 80-7179-362-0.

se objevuje abúzu alkoholu nebo návykových látek, u dětí pak zejména nedostatečná znalost o sexuálním chování obecně, rodinné dysfunkce apod. Některé oběti se tak svým chováním často nepřímo „podílejí“ na příčině spáchání trestného činu.

K sexuálním trestným činům dochází převážně mezi blízkými osobami, nebo osobami které se znají. Oběť v 70–80 % případů pachatele zná. V případech znásilnění je v 50 % případů pachatelem manžel nebo partner oběti. V případě pohlavního zneužití se tento trestný čin v 58 % odehrává v rodině a v 80 % případů je pachatelem otec nebo nevlastní otec, přičemž pohlavní zneužívání má spíše dlouhodobější charakter.⁴⁵

Na průběh trestného činu má vliv také chování oběti při činu. Bylo také zjištěno, že až v 90 % oběť vnímá znásilnění jako existenciální ohrožení života a bojí se, že zemře. Více než polovina obětí prožívá také pocit bezmoci nebo vzteku, zatímco o ponížení referuje přibližně 40 % žen.⁴⁶ Z obavy před dalším násilím se oběť obvykle po pokusu obrany většinou plně podrobí vůli pachatele, nebo odpor ze strachu o život raději vůbec neprojevuje. Není tedy podmínkou, aby napadená oběť kladla odpor, např. když si je vědoma pachatelovy fyzické převahy. Odborníci uvádí, že ve dvou třetinách případů se ženy brání tím, že kolem sebe bijí a křičí. Třetina je pak ze strachu pasivní. Často dochází k pokusům o zastrašení násilníka verbálně, např. tvrdí, že jsou těhotné, mají pohlavní nemoc nebo se snaží domluvit schůzku za příznivějších okolností. Nejméně efektivní obranou jsou prosby o milost apod., které spíše zvyšují pravděpodobnost pokračování sexuálního útoku. Jako nebezpečný je považován i silný křik oběti. Pachatel jako následek silného křiku může oběť začít škrtit, zacpávat jí ústa, či jí způsobit jiná podobná zranění.⁴⁷

Primárním problémem těchto trestných činů je vysoký výskyt latence a nízká oznamovací ochota. Latencí rozumíme „*kriminalitu, o níž se orgány činné*

⁴⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé. Praha, 2015, s. 139-144. ISBN 80-86432-08-4.

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti sexuálního násilí* In: Kovář, P. a kol. Sexuální agrese: *Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 64. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁴⁷ GÖDTEI, Reiner. *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 97. ISBN 80-202-0512-8.

v trestním řízení nedozvěděly, především proto, že nebyla z nejrůznějších důvodů oznámena.“⁴⁸ Podle některých odborníků je skutečný počet těchto trestných činů až desetinásobně vyšší oproti trestným činům skutečně vyšetřovaným a počet policii nahlášených případů se podle nich pohybuje jen mezi 3 až 4 %. U trestného činu znásilnění bývá uváděno, že je oznamováno pouze v 8 % případů. V případech intrafamiliárního pohlavního zneužití pak jen 3 % případů. Neohlášení činu však může zvyšovat riziko její reviktivnosti, kterou se rozumí „skutečnost, že se určitý jedinec stane během poměrně krátkého období znovu obětí trestného činu.“⁴⁹ Oběť se jeví jako zranitelná a pro pachatele představuje snadnější cíl.

Tato latence je zapříčiněna několika důvody. Ve společnosti zůstávají zakořeněny stereotypy a předsudky, jež jsou s touto trestnou činností spojeny. Řada obětí z obavy sekundární viktimizace, sociální stigmatizace či prostého studu čin nenahlásí. Na oběť je často pohlíženo jako na odpovědného spoluaktéra, která nese svůj podíl viny, a to buď na základě svého chování, či vyzývavého oblečení. Oběti se obávají, že budou společností odsuzovány, že svým jednáním či vzhledem pachatele vyprovokovaly, nebo že svou lehkovážností si trestný čin zavinily samy. Významnou příčinou je také fakt, že k těmto trestným činům dochází převážně mezi blízkými osobami a v případě pohlavní zneužívání, které má dlouhodobější charakter se pouze velmi malé procento dětí někomu svěří ještě v době, kdy jejich zneužívání pokračuje, většinou se tzv. přizpůsobí. Oběť obvykle trestný čin nenahlásí, protože má z pachatele strach, je k utajování přinucena, nebo nechce ohrozit například ostatní členy rodiny. Většinou je oběť na pachateli citově či existenčně závislá. Má pocit, že kdyby se se svým zážitkem někomu svěřila, nikdo by jí nevěřil a vina bude přičtena jí. Další příčinou latence bývá nedostatek důkazů. Vzhledem k tomu, že se jedná o trestné činy, které se odehrávají v ústraní zpravidla bez svědků a většina znásilnění nebo pohlavních zneužití končí spíše lehčími až středně těžkými tělesnými zraněními, je někdy jediným důkazem výpověď poškozené oběti stojící proti výpovědi pachatele. Oběti se často obávají, že uvedený důkaz nebude stačit. Za další příčinu lze označit subjektivní zátěž plynoucí z trestního řízení, jinak řečeno stres, který je spojen

⁴⁸ GÖDTEI, Reiner. *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 97. ISBN 80-202-0512-8.

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. roz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 222. ISBN 978-80-7380-581-4.

s vyšetřováním, výsledky a hlavním líčením. Tento proces je pro oběť vyčerpávající a traumatizující. K tomuto stresu se přidává i obava oběti z opětovného setkání s pachatelem, nutnosti podstoupit znalecká zkoumání, z kladení zraňujících otázek o sexualitě, na něž budou muset veřejně odpovídat apod. Oběti čin raději neohlásí, nežli by musely tento proces podstoupit. Problematika latence je zapříčiněna též brzkým počátkem sexuálních aktivit. Mnoho dívek vyhledává staršího partnera a účelově mu pak svůj skutečný věk zamlčí a v případě, že to vyjde najevo, například při prohlídce lékaře, tak své partnery obvykle chrání.⁵⁰

Dalším jevem, který se u těchto trestných činů objevuje jsou falešná obvinění, kdy jsou účelově hlášeny trestné činy, které se nikdy nestaly. Dochází k nim zejména mezi bývalými partnery, např. v průběhu rozvodového řízení. Důvodem bývá často spor o děti, získání různých materiálních, finančních či sociálních výhod, také jako prostředek získání pozornosti, nebo prostá snaha se partnerovi pomstít, řešení nežádoucího otěhotnění v průběhu mimomanželského vztahu apod. V případě, že osoba prožívá např. konfliktní rozvodovou situaci, nebo dospívající dívka vyrůstá v rodině s velmi přísnými výchovnými postoji, měl by vyšetřovatel brát zřetel na možný výskyt těchto falešných obvinění.⁵¹

Nutno podotknout, že jakýkoliv trestný čin, kde je prolomena intimní sféra oběti, je velmi traumatizujícím zážitkem, který může na oběti zanechat vážná poškození, především poškození psychická a vést k její viktimizaci, kterou rozumíme „proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky stává z jedince oběť určitého trestného činu.“⁵² Z kriminalistického hlediska je významná především *primární viktimizace*, za kterou se považuje „*újma způsobená oběti, která vzniká jako přímý a bezprostřední důsledek trestného činu*“⁵³, neboť je zdrojem kriminalisticky významných stop. Za významné hledisko dalšího psychického vývoje oběti je pak

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti sexuálního násilí* In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 57-58. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti sexuálního násilí* In: KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: MAXDORF, 2008, s. 59-61. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁵² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. roz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 214. ISBN 978-80-7380-581-4.

⁵³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 102. ISBN 978-80-7380-461-9.

považována *viktimizace sekundární*, tedy „újma vznikající v důsledku reakcí různých formálních instancí sociální kontroly (paradoxně systém založený na pomoci a ochraně oběti), nebo neformálního sociálního okolí“.⁵⁴ Orgány činné v trestním řízení jsou povinni zacházet s obětí takovým způsobem, aby ji druhotně nepoškozovaly. Následky viktimizace se pak projevují jednak v psychosociální oblasti, tj. na sexuálních a intimních chování, v emocionální oblasti, např. poruchami sebevědomí, sebecítění, sebekoncepce a ve vztahové, sociální či pracovní oblasti. U obětí dochází často k sociální izolaci, nedůvěře, pocitům bezmoci, osamění, depresím apod. a nezdědka se objevuje i sebedestrukce. Nedoléčené trauma komplikuje normální zapojení do života a výrazně zvyšuje pravděpodobnost selhání v sociálně patologickém smyslu, např. partnerské konflikty, strpění domácího násilí, rozvodovost, promiskuita, závislosti všeho druhu, defektní výchova vlastních potomků apod., a také v kriminálním smyslu, např. řešení konfliktů násilím, uspokojování svých potřeby nedovolenými prostředky apod. U některých obětí se může rozvinout i tzv. *posttraumatická stresová porucha*.⁵⁵

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 102. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti sexuálního násilí* In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 58-59. ISBN 978-80-7345-161-5.

3 Typické stopy vyskytující se při páchání sexuálních trestných činů

Kriminalistickou stopou rozumíme „každou změnu v materiálních prostředí nebo vědomí člověka, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existuje alespoň od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.“⁵⁶ Kriminalistické stopy mají nezastupitelný význam jako důkazní prostředek při zjištění objektivní pravdy o vyšetřované události. Poskytují nám obraz o tom, co se v minulosti odehrálo. Jedná se o informace o místě, čase, způsobu a motivu spáchání, použitých nástrojích a prostředcích, ale stejně tak i o chování pachatele, oběti či jiné zúčastněné osoby na vyšetřované události.

Každá kriminalistická stopa má svůj kriminalisticko-technický a kriminalisticko-taktický význam. Kriminalisticko-technický význam spočívá především v tom, že kriminalistickou stopu lze využít v procesu kriminalistické identifikace a identifikovat tak objekt, který konkrétní kriminalistickou stopu vytvořil, což má zpravidla zásadní význam pro objasnění kriminalisticky relevantní události. Ovšem ne všechny stopy mají potřebný kriminalisticko-technický význam a jsou tak k tomuto účelu nevyužitelné. Kriminalisticko-technický význam spočívá v tom, že kriminalistická stopa poskytuje informace o osobách, které se podílely na konkrétní události, o jejich činnosti, způsobu provedení, fyzických či psychických schopnostech, předmětu zájmu, způsobu příchodu a odchodu z místa apod. Jejich vyhodnocením lze tak usuzovat, zda pachatel místo činu znal, měl potřebné znalosti a schopnosti k překonání různých překážek, zda své jednání připravoval, jak se na místě choval apod. Kriminalisticko-taktický význam má vždy každá kriminalistická stopa, bez ohledu na její případný kriminalisticko-technický význam.⁵⁷

Sexuální trestné činy se vyznačují jen minimem stop, ze kterých vyšetřovatelé vycházejí. Je proto velmi důležité tyto stopy nezničit a včas je zajistit. Pro spáchání

⁵⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jiří SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 72. ISBN 80-7179-878-9.

⁵⁷ Tamtéž. s. 75

trestného činu znásilnění a pohlavního zneužívání je typickým prvkem existence přímého kontaktu pachatele s obětí. Stejně jako u jiných trestných činů se zde setkáváme se stopami materiálními a paměťovými. Stopy materiální vznikají na nejrůznějších objektech neživé nebo živé přírody, tedy kdekoli mimo lidské vědomí. Jsou jimi stopy odrážející vnější strukturu objektu, který je vytvořil, stopy odrážející vnitřní strukturu objektu, který je vytvořil, stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil a stopy obsahující sdruženou informaci.⁵⁸

V případě těchto sexuálních trestných činů se jedná zejména o stopy zjištěné a zajištěné na místě činu a těle oběti a pachatele, jedná se především o stopy biologické, mikrostopy, stopy působení, stopy trasologické, stopy daktyloskopické a stopy pachové. Stopy paměťové pak vznikají ve vědomí (paměti) člověka prostřednictvím receptorů lidských smyslů a jsou získávány především prostřednictvím výslechu. Nejvýznamnějšími zdroji kriminalistických stop sexuálních trestných činů jsou tak ohledání místa činu, prohlídka těla oběti pachatele, ohledání jejich oděvních součástí a následný výslech.

3.1 Ohledání místa činu jako zdroj stop

„Místem činu rozumíme místo, kde byl trestný čin spáchán a rovněž i okolí, kde se nacházejí stopy pachatele a osob na činu zúčastněných. Ohledání místa činu je neodkladný úkon, zaměřený na bezprostřední zjištění, zkoumání, fixaci a hodnocení situace na místě činu, stop tohoto činu, jeho pachatele a jiných faktických údajů, které dovolují učinit hodnověrný závěr o mechanismu spáchání činu a ostatních okolnostech poznávané události.“⁵⁹ Místo činu a jeho ohledání je jedním z nejdůležitějších zdrojů informací pro vyšetřování kriminální události. Pachatel na místě činu zanechává řadu stop, které jsou projevem jeho jednání. Význam místa činu pro objasnění události je určován hodnotou a množstvím právě materiálních změn, které pachatel zanechal.

⁵⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jiří SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 77-78. ISBN 80-7179-878-9.

⁵⁹ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 71. ISBN 978-80-7380-095-6.

Ačkoliv místo mravnostní trestné činnosti disponuje významně užším okruhem stop a informací, než je tomu u jiných trestných činů, je žádoucí, aby tento úkon proběhl v co nejkratší době po spáchání a oznámení činu. Ohledání se provádí jak ve venkovních, tak ve vnitřních prostorách. Pro sexuální trestnou činnost jsou typickými místy odlehlé prostranství nebo místnosti s nepatrným pohybem osob, např. parky, lesy, louky, chodby, výtahy domů, sklepní prostory, osobní vozidla apod.⁶⁰

Vlastnímu ohledání místa činu předchází jeho příprava, kterou tvoří organizační opatření před výjezdem na místo činu a organizační opatření po příjezdu na místo. Bezprostřední příprava ohledání začíná ihned po přijetí podnětu. Před výjezdem na místo činu je nutné především ujasnit, zda bude na místě činu provedeno ohledání a co bude jeho objektem, ujasnit lokaci místa a určit pravděpodobné podmínky ohledání, sestavit, případně doplnit výjezdovou skupiny a ujasnit výběr a přípravu potřebných technických prostředků. Po příjezdu na místo činu je nutné zejména převzít informaci od oznamovatele a policistů, kteří provedli úkony a opatření prvotního zásahu, opatření nutné k poskytnutí nutné lékařské pomoci poškozeným, jestliže nebyla poskytnuta po příjezdu, vykázání nepovolaných osob, provést orientační obhlídku místa, analýzu informací získaných na místě, vymezení hranice ohledání a uzavření místa, stanovení výchozí bodu měření, přibrání nezúčastněné osoby, provedení technických opatření na místě ke zlepšení podmínek ohledání, rozhodnutí o nasazení služebního psa, rozhodnutí o způsob ohledání, provedení instruktáže pracovníku provádějící ohledání a všech účastníků.⁶¹ Je nutné zmínit, že velmi častým jevem tohoto druhu kriminality jsou dvě místa činu. První je místo, kde pachatel oběť pozoruje, tipuje a vyčkává. Takové místo je důležitým zdrojem informací, neboť se zde mnohdy nachází více stop než na místě druhém, kde později dojde k samotnému sexuálnímu útoku, proto je potřeba místo ohledání vytyčit co možná nejdříve.

⁶⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metody vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 249. ISBN 978-80-7380-547-0.

⁶¹ CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 37-40. ISBN 80-86898-42-3.

Po určení hranice ohledávání se objekty v daném prostoru vyfotografují a následuje podrobné ohledání.

Ohledání ve venkovních prostorách může probíhat koncentricky, od kraje do středu místa, nebo excentricky, od středu k hranicím místa, ale také např. podle cesty pachatele na místo činu. Ve vnitřních prostorách se začíná od vchodu a postupuje se směrem dovnitř.⁶²

Vlastní ohledání místa činu by mělo probíhat ve třech fázích. V rámci předběžného ohledání se zjišťují a dokumentují struktury místa v nezměněném stavu, v jakém ji shledal orgán činný v trestním řízení. Spočívá ve vyhledání a číselném označení významných objektů a stop, určování jejich vztahů a zejména rozhodnutí o jejich prioritě zajištění. Současně se provádí technická dokumentace nezměněného stavu situace na místě.⁶³

Po předběžném ohledání následuje detailní ohledání, které spočívá v zevrubném ohledání objektů, zkoumání a zajištění stop a jiných důkazů, které se na místě činu nacházejí. Současně se provádí podrobná dokumentace. Vyhledávají se především stopy svědčící o přítomnosti pachatele a oběti na místě. Jedná se o stopy trasologické, např. otisky obuvi, stopy bosého chodidla, ale také dopravního prostředku, dále stopy věcné, např. šperky, části oděvů, knoflíky a další věci patřící pachateli či oběti, nedopalky cigaret na místě, kde pachatel čekal na svou oběť, a dále stopy projevující se změnami v terénu, které mohou svědčit o sexuálním jednání a užití násilí, např. zvalená a udusaná tráva, rýhy v povrchu, polámané větvičky, vytlačené stopy částí těla v půdě, loktů, kolen a především pak stopy biologické jako sperma pachatele, krev apod. Ve vnitřních prostorách se vyhledávají obdobné stopy, které ale mohou mít jinou podobu. Zejména je nutno věnovat pozornost konkrétnímu místu jednání, např. postel, pohovka a hledat stopy na předmětech, kde došlo k pohlavnímu styku, např. prostěradlo, povlečení, deka, ručníky apod. O zápase a použitém násilí může svědčit např. povalený nábytek, poničené předměty o přítomnosti pachatele na

⁶² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 297. ISBN 80-7179-362-0.

⁶³ Tamtéž. s. 299-300.

místě např. daktyloskopické stopy otisky prstů, zajišťuje se také např. použité nádoby, láhve a jejich obsah. Velmi významné jsou krevní a pachové stopy.⁶⁴

Vzhledem k tomu, že se sexuální trestná činnost vyznačuje také falešnými oznámeními, je nutné, aby policie věnovala zvýšenou pozornost tzv. negativním okolnostem, tedy takovým změnám na ohledávaném objektu, které jsou v logickém rozporu s jinými informacemi, které byly při ohledání získány. Jejich existence svědčí o tom, že popisovaný trestný čin nebyl spáchán nebo nebyl spáchán tak, jak bylo při oznámení případu prezentováno.⁶⁵

Všechny výše uvedené stopy mají vypovídající charakter o existenci činu a jeho průběhu. Jejich význam spočívá v možnosti určení intenzity útoku ze strany pachatele a intenzity obrany ze strany oběti, případně k popření tvrzení pachatele o neexistenci obrany ze strany oběti, či vyvrácení falešného obvinění.

V závěrečné fázi ohledání místa činu se vyhotovuje protokol o ohledání, případně záznamu o použití služebního psa a jeho výsledcích a vypracovávají se potřebné náčrtky, plánky a schémata. Provádí se balení zajištěných stop a objektů na místě činu. Přijímají se také opatření k zajištění takových objektů, které mají důkazní význam a není možné z místa činu odebrat. Dále pak se činí opatření k zajištění zájmů dalších účastníků ohledání a jiných osob, které mají k místu činu vztah. Průběh a výsledky ohledání musí být řádně a průběžně dokumentovány, a to fotograficky, někdy i videokamerou.⁶⁶

Na místě činu se zajišťuje rovněž srovnávací materiál, např. vzorky porostů, zeminy apod. Zjištěné a zajištěné stopy se následně zasílají k expertizám, a to zejména biologickým. V případě, že byl trestný čin oznámen se značným zpožděním, se prohlídka místa činu neprovádí, neboť již zpravidla nejsou k dispozici žádné relevantní stopy, které by bylo možno zajistit.

⁶⁴ VALERIÁN, Luboš. *Mravnostní kriminalita z pohledu policie ČR*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 156-157. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁶⁵ Tamtéž. s. 157.

⁶⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 301-302. ISBN 80-7179-362-0.

3.2 Stopy zjištěné prohlídkou těla oběti a pachatele lékařem

K počátečním úkonům prováděným bezprostředně po ohledání místa činu nebo i souběžně s ním, patří prohlídka těla poškozeného a pachatele, pokud dojde k jeho bezprostřednímu zadržení. Součástí ohledání je i prohlídka oděvu. Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytné zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu, tedy oběť i pachatel. Není-li prohlídka prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví. Je-li znásilnění nebo pohlavní zneužití oznámeno bezprostředně po činu, je tělo oběti zpravidla zdrojem velkého množství stop, které je třeba neprodleně zajistit. Dokazování se v praxi opírá o svědecké výpovědi poškozených, závěry lékařských vyšetření, a především o výsledky laboratorních vyšetření. Svědecké výpovědi však mohou být, a často jsou, hrubě zavádějící, a právě z toho důvodu získávají lékařské závěry, stejně jako závěry laboratorních analýz, v celkovém hodnocení klíčové postavení. Proto musí být věnována mimořádná pozornost vyšetření poškozené osoby, hodnocení věcných důkazů a stop, dokumentaci lékařských nálezů a případnému vyšetření útočníka.

Stejně jako u ohledání místa činu, pokud je trestný čin ohlášen se značným zpožděním, nelze zpravidla již žádné stopy na těle poškozené, případně pachatele zajistit. Nemusí se ale jednat o žádný velký odstup stačí pouze, aby žena nešla na policii okamžitě, ale aby se mezitím vysprchovala, vyprala oblečení. Což je problém zejména v případě, kdy nedošlo k vážnějšímu ublížení na těle osoby.

3.2.1 Prohlídka a vyšetření oběti lékařem

Prohlídku těla napadené osoby provádí lékař gynekolog, v případech pohlavního zneužití ideálně lékař atestovaný v oboru dětské gynekologie, v případě velkého traumatu dítěte v přítomnosti dětského psychologa, eventuelně během hospitalizace, kdy dítě bývá prohlíženo na postýlce za účasti a pomocí zdravotní sestry. U vyšetření dítěte je zapotřebí získat všechny nutné informace najednou, aby dítě nebylo traumatizováno opakovanými dotazy. Prohlídka je prováděna na základě žádosti orgánů činných v trestním řízení a stává se součástí dokazování trestné činnosti. Zpravidla pouze výjimečně bývá gynekolog

kontaktován obětí jako první. V takovémto případě pak lékař na žádost poškozené sepisuje regresní hlášení, který s jejím písemným souhlasem podstupuje policii. Přichází-li rodič, např. matka s dítětem k lékaři bez přechozího ohlášení případu na policii, je nutné zvážit možnost účelového jednání partnera, např. v rámci rozvodového řízení, neboť podle odborníků se tyto případy pohybují okolo 20 % případů. Vyšetření je nutné provést co nejdříve po trestném činu. Z důvodu zajištění stop není vhodné, aby se osoba postižena činem před vyšetřením převlékala, koupala, sprchovala, prováděla intimní hygienu apod.⁶⁷

Jako první zpravidla probíhá zjištění anamnestických údajů, kterou je na rozdíl od následného vyšetření vhodnější získávat bez přítomnosti jiných osob, v žádném případě není vhodné s poškozenou osobou hovořit v přítomnosti příbuzných či partnera. Poškozené je nejprve dán prostor, aby sama o činu volně hovořila a až následně jsou jí kladeny dotazy k zjištění podrobností činu. Je nutno zjistit, jak došlo ke kontaktu oběti s pachatelem, zda a jaké násilí bylo vyvíjeno pachatelem na oběť, jak probíhalo napadení a zda šlo o sexuálně motivovaný útok, zda, kam a čím byla oběť při napadení bita, zda došlo k pohlavnímu styku a v jakém rozsahu, jaký byl způsob obrany oběti a jaké jsou její následky, zda jde o jednoho pachatele, nebo větší počet a jestli nejde o oznámení dodatečné, staršího data. Před zjištěním anamnézy dítěte je potřebné odebrat anamnézu od rodičů, případně doprovázející osoby a tuto výpověď zaznamenat do protokolu. Přítomnost rodičů, zejména agresivních či autoritativních, není při dalším vyšetření vhodná. Je naprosto nepřijatelné, aby se vyšetřování dítěte účastnila osoba podezřelá z daného deliktu. Anamnéza dítěte musí být odebírána s ohledem na jeho věk a komunikační schopnosti. Je proto důležité získat si důvěru a navázat neformální kontakt s dítětem před samotným vyšetřením. V případech anamnézy dětí a adolescentů jsou důležitými faktory pro celkové posouzení případu zejména věk a osobnost oběti, vztah mezi pachatelem a obětí, sexuální praktiky, jejich intenzita a případné opakování zneužívání. Podrobně provedená anamnéza může ozřejmit možné nesrovnalosti ve výpovědi, případně upozornit na účelovou simulaci znásilnění či pohlavního zneužití. Lékaři však nepřísluší jakkoli

⁶⁷ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 182-203. ISBN 978-80-7345-161-5.

komentovat a poukazovat na rozpory, neboť by mohlo dojít k narušení zjišťování požadovaných skutečností. Nutno také zdůraznit, že pokud oběť neklade sled událostí do logického časového harmonogramu a ve výpovědi se objevují některé rozpory, neznamená to jednoznačně, že si skutek vymyslela. Je třeba počítat s emocionálním vypětím a různou reakcí poškozené osoby vzniklou při líčení nepříjemného zážitku.⁶⁸

Vlastní vyšetření začíná zpravidla prohlídkou oděvu a zajištěním stop. Pozornost je věnována především poškození oděvu vzniklého násilným rozepínáním či trháním, např. odtržené knoflíky, natržení látky, roztržení spodního prádla, stejně jako znečištění šatstva hlínou, trávou, listím a dalšími specifickými nečistotami ve vztahu k místu činu. Spodní prádlo, případně punčocháče jsou zásadním sledovaným oblečením, které jsou následně zajištěny k dalšímu expertnímu zkoumání. Části oděvů, kde je důvodné očekávat přítomnost skvrn od spermatu, krve či slin se označují pomocí křídly, špendlíku apod. Z takto potřísněných částí oděvů jsou sejmuty stěry na tampony zvlhčené ve fyziologickém roztoku. Takovéto skvrny se musí nechat volně vysušit při pokojové teplotě a pro další potřeby zabalit do prodyšného obalu. Dále odběr drobných částic z oděvu, jako je hlína, tráva apod. se odebere pinzetou do papírové obálky a popíše. Trichologické stopy, tj. chlupy či vlasy pachatele, se sesbírají pomocí pinzety do papírové obálky a řádně zalepí. Vzorek vlasů potřísněný tělesnými sekrety či krví pachatele se odebírá samostatně. Zvlášť do obálky je odstříhnuo pár vlasů i s exkremem, které jsou vloženy do obálky a zalepeny. Je-li potřísněno pubické ochlupení poškozené, zajištění stop se provádí stejným způsobem, nebo je odebrán stěr na tampon. Výškrab z pod nehtů se provádí odběrem na seříznutou sterilní špejli, která se vloží do plastové zkumavky s uzávěrem, a to v případě, že tento odběr neučinil kriminalistický technik. Dále se zajišťují také epitelové buňky, tj. kůže, bukální výtěr a stěr z ran.⁶⁹

⁶⁸ KOLIBA, Petr a Petr KOVÁŘ. *Role gynekologa při péči o oběti sexuální agrese*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 182-206. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁶⁹ KOLIBA, Petr a Petr KOVÁŘ. *Role gynekologa při péči o oběti sexuální agrese*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 182-206. ISBN 978-80-7345-161-5.

Po prohlídce oděvu a zajištění stop následuje celková prohlídka těla včetně gynekologického vyšetření. V průběhu vyšetření je třeba pátrat po třech základních skupinách změn, a to známkách po souloži, známkách fyzického násilí, sebeobrany, známkách stavů vedoucích k bezbrannosti, jako je alkohol, účinky sedativ, drog, ale i fyzický handicap. Samotné vyšetření je doporučeno provádět v přítomnosti jiných povolanych osob, nejlépe dalšího lékaře, případně zdravotní sestry. Je vhodnější, aby jednou z přítomných osob byla žena. Na těle oběti je věnována pozornost především stopám svědčící o sexuální aktivitě pachatele, tedy přítomnosti spermatu. Hledají se stopy násilí jako jsou oděrky a krevní výrony, hlavně v horních končetinách, stopy po rdoušení na krku, stopy ucpání úst rukou, rány po pokousání zejména na krku, prsou, stopy po přisátí apod., na vnitřní straně stehen se nachází často krevní podlitiny a škrábance od snahy násilného roztažení dolních končetin, škrábance na podbřišku od vyhrnování a stahování spodního prádla, oděrky krevní výrony na zevním genitálu, otok poševního vchodu, škrábance po zavádění prstů, či jiných předmětů, příznaky po vniknutí pohlavního údu apod. Oděrky kůže na kolenou nebo na zádech mohou dokladovat udávanou polohu, při které k souloži došlo. Dále pak mohou být na těle oběti kromě jiného nalezeny další stopy, jako zbytky trávy, zeminy, vlasy chlupy apod. Pozornost je věnována především stopám svědčící o sexuální aktivitě pachatele, přítomnosti spermatu. Základní gynekologické vyšetření musí být doplněno o odběr biologického materiálu, který se provádí poševním nebo análním výtěrem a stěrem zevního genitálu, a to nátěrem na sklíčko nebo stěrem na vatový tampon. K průkazu případné bezbrannosti oběti jsou vždy prováděny též odběry krve a moči k toxikologické analýze. Součástí lékařského vyšetření dětí je i hodnocení somatosexuální vyspělosti a posouzení vývoje sekundárních pohlavních znaků.⁷⁰

Pořizují se nákresy, do kterých se zakresluje tvar, velikost a charakter poranění. Zajištění stop pro izolaci DNA lékařem může být klíčové pro průběh dalšího vyšetřování. Je tedy nutné dbát na to, aby nedošlo k pochybení a znehodnocení,

⁷⁰ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 226-236. ISBN 978-80-7345-161-5.

tedy k nezvratné ztrátě mnohdy jediného důkazního materiálu, vedoucího k individuální identifikaci pachatele.⁷¹

Všechny údaje zjištěné při vyšetření, tedy detailní prohlídka, podrobný popis, zajištění věcných důkazů, správný odběr vzorků pro další analýzu, je nutné podrobně zapsat a zadokumentovat do zdravotnické dokumentace, včetně fotografické dokumentace. Gynekolog nevyvozuje jakékoliv závěry o vztahu mezi poruchou zdraví a různými okolnostmi, to náleží soudnímu znalci. Dále by měl zdokumentovat způsob zajištění biologického materiálu, přesný popis a záznam stop fyzického násilí a ošetření poranění. Důležité je uvedení přesné lokalizace všech zjištěných poranění. Tyto údaje pak mají význam pro posouzení, zda poranění vzniklo uváděným způsobem. Dovolují pak posuzujícímu znalci rekapitulovat mechanismus napadení, intenzitu útoku a potvrdit sebeobranu oběti. Dále také údaj, na čí žádost je vyšetření provedeno, zda na žádost poškozené osoby nebo na žádost policie. Následně je vypracovávána lékařská zpráva, která vychází z údajů ve zdravotnické dokumentaci. Je-li lékařská zpráva vystavována na základě žádosti policie, pak lékař odpovídá na dotazy, jež v žádosti pokládá vyšetřovatel. Lékařská zpráva se v praxi po potřeby soudního řízení považuje za odborné vyjádření a může sloužit jako podklad při eventuálním zpracování znaleckého posudku, proto správně provedené gynekologické vyšetření má zásadní význam pro další šetření. Zpráva musí být podepsána jak vyšetřujícím lékařem, tak druhým přítomným zdravotníkem.⁷²

Po provedení všech úkonů jsou usušené tampony se stěry vloženy do papírových obálek, které jsou popsány jménem vyšetřované osoby, datem odběru a razítkem. Krev a moč je označena standardně. Zajištěné stopy se následně po dohodě s orgány Policie ČR zpracovávají kriminalistikou laboratoří (OKTE) nebo na ÚSL.⁷³

⁷¹ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 252. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

3.2.2 Prohlídka a vyšetření pachatele lékařem

Jak již bylo řečeno, prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytné zjistit, zda jsou na jeho těla stopy nebo následky trestného činu. Při prohlídce osob podezřelých nebo obviněných ze spáchání trestného činu platí stejná zásada, a to, že vyšetření pachatele je nutné provést co nejdříve po skutku, aniž by se pachatel umyl a převlékl, samozřejmě v případě že je pachatel znám.

Při získávání anamnestických údajů a vyšetřování podezřelého (pachatele) je důležité si všimnout i jeho psychického stavu, schopnosti pamatovat si okolnosti děje a všechno, co souvisí s trestným činem.

Vlastní vyšetření pak začíná opět prohlídkou oděvu a zajištěním stop. Hledají se stopy zápasu. Pokud se oběť bránila, mohlo dojít k roztržení oblečení, utržení knoflíků, znečištění, zamazání zeminou, otvory způsobené bodnými a jinými nástroji apod. Na oděvu se mohou nacházet vlasy, chlupy oběti nebo jiné biologické stopy a mikrostopy. Nejdůležitějším nálezem jsou krevní stopy, které mohou být také na ponožkách a obuvi. Boty mohou být znečištěny hlínou z místa, kde k činu mělo dojít.⁷⁴

Pozornost je dále věnována také zraněním na těle podezřelého, zejména známkám po zápasu, která mohla vzniknout při obraně oběti. O fyzickém odporu napadené osoby svědčí např. škrábance na tváři pachatele, uších, rukou nebo i rány po kousnutí na prstech rukou, dlaní, rtech, nose, tváři apod. Na dolních končetinách pachatele se též často objevují krevní podlitiny a oděrky, které vznikají kopáním nohama oběti. Dále je třeba prověřit změny na těle, které by odpovídaly udávané poloze, ve které měla být oběť sexuálně napadena. Jedná se o odřeniny na kolenou pachatele, stejně jako znečištění šatstva v patřičných místech. Z povrchu jeho těla se pak provádějí stěry biologických stop na tampon, zejména stop spermatu, krve a slin. Mezi další důležité důkazní stopy patří nález za nehty pachatele, který se provádí opatrným vyškrábnutím nečistot za všemi nehty, kde vedle zaschlé krve oběti mohou být prokázány i její vlasy a textilní

⁷⁴ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 237-238. ISBN 978-80-7345-161-5.

vlákna z jejího oděvu, stejně jako v případě osoby poškozené, tento úkon provádí zpravidla kriminalistický technik. Kromě známek násilí jsou zjišťovány známky proběhlé soulože, jako je poševní sekret, sperma, nebo ochlupení napadené osoby na pohlavním údu agresora. Dále lze provést i stěr z pohlavního údu pachatele na tampon. Může též dojít k drobným oděrkám na penisu pachatele při násilném vniknutí do pochvy.⁷⁵

Vyšetřením je třeba zjistit, zda udávaná doba vzniku zranění odpovídá stavu jeho hojení. Někdy je vhodné prohlídku opakovat, protože některá zranění nemusejí být krátce po deliktu ještě viditelná, např. krevní výrony. Kromě klinického vyšetření se také provádí odběr krve ke zjištění hladiny alkoholu a moč k toxikologickému vyšetření.⁷⁶

Jak již bylo uvedeno, při nejasnostech je naprosto nepřipustné vyvozovat jakékoliv závěry či polemiky před vyšetřovanou osobou, proto je nutné stejně jako u vyšetření oběti, ptát se na různé detaily. Vyšetření je nutno opět řádně zadokumentovat včetně provedení fotografické dokumentace.

3.3 Výslech jako zdroj paměťových stop

Spáchání sexuálního trestného činu předpokládá přímý kontakt oběti s pachatelem. Typickými stopami znásilnění a pohlavního zneužití jsou tak stopy paměťové, uložené ve vědomí poškozeného. Paměťová stopa představuje „ideální obraz, který vznikl nebo se zformoval v příčinné souvislosti s kriminalisticky významnou událostí.“⁷⁷ Jako každá jiná stopa je tvořena materiálním nositelem informace a informací samotnou, která je ve stopě určitým způsobem zakódována a následně přirozenou formou projevu rozklíčována, a to lidskou řečí, avšak pouze osobou jejíž vědomí je nositelem takovéto relevantní

⁷⁵ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 237-238. ISBN 978-80-7345-161-5

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 303. ISBN 80-7179-362-0.

informace. Vydělování informace v paměťové stopě probíhá pomocí psychického procesu reprodukce. Výsledkem je pak výpověď osoby.⁷⁸

Výpovědi rozumíme „sdělení vyslychané osoby učiněné v průběhu výslechu a zadokumentování podle příslušných právních předpisů.“⁷⁹ Zvláštním druhem výpovědi je podání vysvětlení, za které se považuje „sdělení osoby, vyzvané na základě zákona oprávněným orgánem, aby z důvodu uváděných zákonem podala před zahájením trestního stíhání potřebné ústní vysvětlení, zadokumentované formou úředního záznamu, nebo formou protokolu o podání vysvětlení.“⁸⁰ Oproti výpovědi se podání vysvětlení liší zejména v tom, že nemá důkazní charakter, avšak jeho právní důsledky jsou značně významné.

Samotný výslech lze pak definovat jako „kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob o vyšetřované události, a to vše za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností jak vyslychaného, tak vyslychajícího.“⁸¹

Cílem výslechu je získání úplných a věrohodných informací o skutkových okolnostech objasňované události, což následně vede ke zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Předmětem tak mohou být všechny skutečnosti související s trestným činem nebo kriminalisticky významnou událostí.⁸² Tyto poznatky mají význam jednak z hlediska soudních důkazů a jednak jako pramen informací, které umožňují vyslychajícímu zpřesnit další postup při vyšetřování, jako upřesnění taktiky dalšího vedení výslechu, zpřesnění existujících vyšetřovacích verzí, vytyčení dalších verzí či úpravu plánu vyšetřování.⁸³ Vzhledem k tomu, že oběť bývá často jediným nositelem informací o pachateli nebo samotném činu, je právě výslech základním podkladem pro další průběh vyšetřování. Úspěšnost získání kvalitních informací ovlivňuje schopnost

⁷⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 303. ISBN 80-7179-362-0.

⁷⁹ Tamtéž. s. 304.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Praha: Portál, 2003, s. 18. ISBN 80-7178-846-5.

vyslýchaného, jeho kvalita vnímání, zapamatování si vnímané události, schopnost vnímanou událost reprodukovat a v neposlední řadě ochota osoby tyto informace poskytnout. Pokud osoba nechce, nebo nemůže vypovídat, jsou tyto informace nedostupné.

Výslech lze klasifikovat podle různých hledisek, jednak podle psychického či fyzického stavu vyslychané osoby, jeho věku, trestní minulosti či jeho procesního postavení. V takovém případě rozeznáváme vyžadování potřebných vysvětlení, výslech svědka, znalce, podezřelé zadržené osoby, obviněného a obžalovaného. Pro určení taktiky výslechu je však jedním z nejdůležitějších kritérií vztah vyslychané osoby k vlastní výpovědi, a to tedy výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl odpovídá nastalému následku, výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, avšak úmysl z objektivních nebo subjektivních důvodů neodpovídá nastalému následku a výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdivě.⁸⁴

Z hlediska konstrukce je pak výslech dělen na část úvodní, ve které probíhá splnění procesních formalit a náležitostí výslechu a formování psychologického kontaktu, dále monolog, ve kterém probíhá souvislé líčení děje vyslychaného a dialog obsahující kladení otázek vyslychajícím vyslychanému, který na ně odpovídá.⁸⁵ Způsob a vedení výslechu musí být přizpůsobeno vyslychané osobě, zejména s ohledem na to, že se jedná o zvláště zranitelnou oběť, která vyžaduje citlivý přístup, je nutné zejména navodit pocit bezpečí, důvěry a projevit určitou míru empatie.

Před započítím výslechu je oběť třeba poučit o jejích právech a vysvětlit jí, proč jí budou kladeny určité nepříjemné otázky. Nezbytné je též oběť seznámit i s případnými trestními následky křivé výpovědi nebo křivého obvinění, opět citlivě, aby oběť nenabyla již od začátku výslechu dojem, že jí vyslychající nevěří a podezírá ze lži. Pokud je vyslychanou osobou dítě, tak i jeho je třeba poučit o jeho

⁸⁴ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 102-104. ISBN 978-80-7380-095-6.

⁸⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 308-309. ISBN 80-7179-362-0.

právech, avšak přiměřeně k jeho věku. Ačkoli nezletilec není trestně odpovědný a poučení o následcích křivé výpovědi postrádá smysl, je vhodné jej způsobem přiměřeným jeho věku poučit, aby vypovídal pravdivě, u mladších dětí např. vysvětlením rozdílu mezi pravdou a lží. Poučena musí být také osoba obviněná, a to zejména o jeho právu na obhajobu a o tom, že není povinen vypovídat.

Vzhledem k tomu, že je výslech náročným a složitým úkonem, a to jako pro osobu vyslýchající, tak vyslýchaného, který může ovlivnit další průběh vyšetřování, je nezbytné, aby byl výslech důkladně připraven. Vrcholnou fází celého procesu výslechu je pak jeho řádná dokumentace, aby mohl být výslech následně v procesním řízení využit jako důkazní prostředek, prostředek prověrky, prostředek taktického významu nebo jako podklad pro znalecké zkoumání. Obsahem dokumentace výslechu je vždy protokol, který výstižně zachycuje průběh celého výslechu a dále pak zvukový nebo obrazový záznam, který má v případech sexuálních trestných činů nezastupitelný význam.⁸⁶

Řada oznámení těchto trestných činů je však učiněna se značným zpožděním, což sebou nese řadu problémů. S pozdním oznámením je spjat zejména nedostatek zajištěných stop, problematika důkazního materiálu, ale také určitá nevěrohodnost oznamovatele. Oznamovatel se tak nevyhne nepříjemným otázkám vztahujícím se k důvodu jeho pozdního oznámení.

3.3.1 Výslech oběti

a) Výslech dospělé osoby

Pokud k zahájení úkonů trestního řízení dojde na základě oznámení trestného činu oběti, následuje její výslech, respektive v počátku vyšetřování podání vysvětlení. Pracovníci služby kriminální policie a vyšetřování hrají důležitou roli pro minimalizaci psychické újmy oběti těchto trestných činů. Jedním z hlavních úkolů při kontaktu s obětí znásilnění je obnovit pocit bezpečí a ocenění skutečnosti, že čin nahlásila.

⁸⁶ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. s. 84-86. ISBN 80-901923-0-0.

Každá oběť může požadovat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Ke snazšímu překonání studu vyslýchané osoby, získání potřebné důvěry a navázání psychologického kontaktu je povinností orgánů činných v trestním řízení v případě oběti sexuálního trestného činu, jako zvlášť zranitelné oběti její žádosti vyhovět. Výjimkou jsou však situace, bez ohledu na žádost oběti, kdy není možné výslech odložit a vyslychající osoba stejného pohlaví není v dosahu.

Vzhledem k tomu, že jsou obsahem výslechu záležitosti nejméně intimnější sféry oběti, je třeba aby oběti těchto trestných činů byly vyslychány obzvláště citlivě, neboť jsou vystaveny riziku sekundární viktimizace, a proto je nutné jim věnovat zvláštní péči v situacích, kdy jsou konfrontovány s nepříjemnými zážitky spojenými s činem. Je tedy žádoucí, aby výslech vedl starší, zkušený kriminalista, který disponuje určitou zkušeností, nebo ti, kteří jsou za tímto účelem dostatečně proškoleni. Ačkoliv mají orgány činné v trestním řízení povinnost být proškoleni na patřičné úrovni, aby se zlepšilo jejich povědomí o potřebách obětí a byli schopni s nimi jednat tak, jak je požadováno, ne vždy je citlivý a profesionální přístup zachován. Zejména prvotní kontakt s obětí pak může ovlivnit celý průběh vyšetřování.

Pro oběť je výslech mnohdy vysoce emočně vypjatá situace, vlivem které může dojít ze strany oběti k ukončení výslechu, kdy není schopna o prožité události dále vyprávět. Pro tyto případy bývá k výslechu oběti přibrán psychologický pracovník, který může společně s vyšetřovatelem připravit výslech tak, aby bylo dosaženo jeho účelu a docházelo v co nejmenší míře k vyvolání stresu u oběti.

Výslech by měl být proveden po obsahové stránce tak, aby jej nebylo nutné opakovat. Cílem vyslychajícího orgánu by mělo být usilování o to, aby osobu vyslechl vyčerpávajícím způsobem a dostal co nejpodrobnější a nejpřesnější odpověď na své otázky. Každé opakování výpovědi a znovu vybavování prožité události je pro oběť traumatizující a může vést k dalšímu prohloubení vzniklé újmy a traumatu. Může se stát, že je nutné výslech doplnit, v horším případě opakovat, v takové případě je žádoucí, aby byl proveden stejnou osobou jako prvé.

I v případě pochybností o tom, zda byl čin skutečně spáchán, je důležité tyto pochybnosti nedávat najevo nevhodně formulovanými dotazy a poznámkami vůči oběti. Poškozená osoba by měla mít v průběhu výslechu pocit, že je vyslychájícím respektována a chápána. Vyslychající by se měl rovněž vyvarovat zdůrazňování či předkládání oběti, že měla určitý, byť sebemenší, podíl na skutečnosti, že se stala objektem pachatele.

Při výslechu poškozeného je potřeba zvolit taktickou zásadu detailizace jednotlivých epizod oznamované události. Přestože má poškozená osoba zájem na vyšetření věci ve svůj prospěch, může v některých případech zamlčet určité informace, které pro ni nejsou příznivé nebo naopak v zájmu usvědčení pachatele za každou cenu některé informace zveličovat, překrucovat nebo bagatelizovat skutečnosti o průběhu skutku. Přesné vyjádření ověřitelných detailů vede ke zjištění věrohodnosti výpovědi oznamovatele, ale také i k potvrzení či vyvrácení možného fingování trestného činu.⁸⁷

Výslechem poškozené osoby je potřeba zjistit dobu a místo činu, co na místě činu osoba dělala, jak se na něj a z něj dostala, způsob jednání pachatele, konkrétní způsob násilí, způsob obrany, zda došlo k souloži, zda došlo u pachatele k ejakulaci, zda již před trestným činem měla poškozená osoba pohlavní styk a kdy naposledy, popis pachatele, obsah rozhovoru s pachatelem, zda byla po činu u lékaře, jaké věci, které mohou sloužit jako důkaz může předložit, co ji pachatel odcizil, nebo co při činu ztratila, případně zda po činu na místě něco našla, zda pachatele zná, zda by jej mohla poznat a podle čeho, zda poškozená o věci s někým hovořila, proč učinila oznámení opožděně, kteří svědkové mohou potvrdit uváděné údaje, jaký je její případný vztah k pachateli a ke svědkům, proč oběť neoznámila čin sama, pokud bylo znásilnění oznámeno opožděně, co k tomu oběť vedlo apod.⁸⁸

⁸⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s.429. ISBN 80-7179-362-0.

⁸⁸ Tamtéž.

b) Výslech dítěte

Výslech dětské oběti je velmi náročný, a to jak pro oběť samotnou, tak i pro vyšetřovatele. Zákon nestanovuje minimální věkovou hranici určující způsobilost výslechu, uvádí se však, že schopnost osoby objektivně vnímat skutečnosti a poté je správně reprodukovat, nastává ve věku okolo tří až šesti let.⁸⁹ Jedním ze zásadních problémů výslechu dítěte je možné dotváření prožitých skutečností, tzn. v případech, kdy dítě neví odpověď na konkrétní dotazovanou otázku, dochází k fantazijnímu upravování vzpomínek o vymyšlené údaje. Proto je také potřeba výslech dítěte provést ihned po lékařské prohlídce.

Při výslechu musí být dodržena všechna zákonem daná pravidla o výslechu nezletilých, aby nedošlo k jejich druhotné viktimizaci. Vzhledem k jejich zranitelnosti a tomu, že jsou obsahem výslechu okolnosti, jejichž znovuožívání v paměti by vzhledem k věku dítěte mohly nepříznivě ovlivnit jeho duševní a mravní vývoj, vyžaduje výslech speciální přístup a je nutno jej provádět zvlášť šetrně.

Pro dosažení účelu výslechu je velmi důležitá samotná osoba vyslychajícího. Ten by se měl především vyznačovat trpělivostí a schopností navázat s dítětem psychologický kontakt. K výslechu dětské oběti se obligatorně přibírají další osoby, a to orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže a mohla by tak přispět ke správnému vedení výslechu a zejména ke zkoumání věrohodnosti a postupů výpovědi. Zpravidla jím je odborník s psychologickým vzděláním, dětský psycholog nebo dětský psychiatr, státní zástupce, soudce, obhájce obviněného, osoba provádějící videozáznam. Dále mohou být přizváni i rodiče vyslychaného dítěte, a to pouze v případě, že jejich přítomností nebude snížena ochota a schopnost dítěte vypovídat, nebo nemají-li na věci zájem.⁹⁰ Takové množství osob může být opět zdrojem sekundární viktimizace. Je nepřijatelné, aby byl výslechu přítomen rodič, který je zároveň pachatelem trestného činu spáchaného na vyslychaném dítěti. Obecně je účast rodičů při výslechu hodnocena nepříliš kladně. Děti jsou v přítomnosti

⁸⁹ FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. 2014, roč. 13, č. 10, s. 225-233. ISSN 1213-5313.

⁹⁰ § 102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

rodičů ostýchavé a bojí se o intimním zážitku hovořit. Cítí se provinile a zpravidla mají z jejich reakce strach. Rodiče mají také často tendence do výsledku zasahovat čímž narušují celý průběh vyšetřování. Rozhodnutí, zda se rodič bude či nebude účastnit výsledku je ponecháno na policejním orgánu. V případě dostačující zralosti dítěte je třeba se zeptat i na jeho vlastní názor, zda s přítomností či nepřítomností rodiče souhlasí.⁹¹

Před započítím výsledku bývá žádoucí vyslechnou rodiče za účelem zjištění informací týkajících se dítěte k utvoření, respektive dotvoření si celkového obrazu na osobnost dítěte. Cílem je především zjistit stupeň jeho rozumového vývoje, povahové vlastnosti a zájmy, zdravotní stav a duševní vývoj, prospěch a chování ve škole, způsob výchovy v rodině, materiální a životní podmínky, jak se dozvěděli o činu nebo z čeho usuzují na jeho spáchání, přesnou reprodukci toho, co jim dítě sdělilo apod.

Výslech by neměl trvat neúměrně dlouhou dobu. U dětí často dochází rychle ke ztrátě pozornosti a opětovné navázání kontaktu může být velmi obtížné. Způsob a vedení výsledku musí být přizpůsobeno vyslýchané osobě. Mezi další problém výsledku dítěte patří jeho ovlivnitelnost. Dítě se snaží vypovídat tak, jak si myslí, že se po ni chce, vyslýchající si tak musí dát pozor na to, jakých způsobem otázky formuluje.

Doporučuje se zejména používat slova a slovní obraty dítěti srozumitelné, předem si vyjasnit specifický význam některých slov užívaných dítětem a důsledně je používat, např. například pohlavní orgány, využívat slovní zásobu dítěte, vyjadřovat se v jednoduchých větách, nedávat najevo spěch a ujistit se, že dítě otázku zcela pochopilo a odpověď dokončilo, nepoužívat návodných otázek, neužívat otázky uvozované záporně, co nejméně používat zájmen, aby nedocházelo k záměně osob, používat otázky s otevřeným koncem, nikdy

⁹¹ KAREŠOVÁ, Vladana. *Sexuálně motivovaná trestná činnost páchaná na dětech*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Z násilného z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 177-181. ISBN 978-80-7345-161-5.

nekritizovat jednání dítěte, během výslechu nehodnotit dítětem popisovanou událost z morálních hledisek, během výslechu neodsuzovat pachatele.⁹²

Významným pomocníkem jsou pak speciální „hračky“, demonstrační pomůcky „Jája a Pája“. Tyto textilní panenky opačného pohlaví mají znázorněny sekundární pohlavní orgány, pomocí kterých může dítě lépe reprodukovat prožitou událost. Tyto pomůcky jsou neocenitelným pomocníkem například v případech, kdy je s dítětem obtížné navázat prvotní kontakt, nebo pro svůj nízký věk, ostych nebo handicap není schopno popsat skutkový děj.

Po obsahové stránce je výslech nutno provést tak, aby jej v dalším řízení zpravidla již nebylo třeba opakovat a v hlavním líčení byl pouze přečten protokol o jeho dřívější výpovědi. V dalším řízení má být osoba dítěte znovu vyslechnuta jen v nutných případech. Právě opakované výslechy bývají častým zdrojem sekundární viktimizace. K úspěšnému provedení výpovědi přispívá zejména prostředí, ve kterém je výslech veden, a které by mělo být přizpůsobeno tak, aby co nejvíce zmírnilo stres z návštěvy policejní stanice. K tomuto účelu slouží speciální výslechové místnosti, které jsou umístěny buď přímo v objektu policie nebo, nebo objektech, které jsou specializovány na péči o dítě. Takovéto místnosti je vybaveny dětským nábytkem, hračkami, aby dítěti navozovala prostředí, které zná, např. dětský pokojíček, školku apod., čímž zajišťuje stabilní výslechové prostředí, pocit bezpečí a maximální autenticitu prováděného úkonu a jeho přesnou dokumentaci, neboť místnost umožňuje použití zvukového a obrazového záznamu, kterým je výrazně snižována druhotná újma, která by vznikla opakováním výslechu před soudem.⁹³

3.3.2 Výslech obviněného

Výslech obviněného patří mezi nejdůležitější a nejsložitější vyšetřovací úkony. V denní praxi se vyšetřovatelé setkávají s obviněnými, kteří nejsou ochotni spolupracovat a vypovídat pravdivě, jen malá část obviněných učiní úplné pravdivé doznání. Výslech obviněného je opět závislý na tom, do jaké míry je

⁹² KAREŠOVÁ, Vladana. *Sexuálně motivovaná trestná činnost páchaná na dětech*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 177-181. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁹³ Tamtéž.

vyšetřovatel obeznámen s osobností vyslychané osoby, s materiály vyšetřování, jak ovládá psychologii výslechu a jak je schopný a odborně vyspělý.

Pokud se obviněný rozhodne vypovídat, doporučuje se nechat ho spontánně vypovídat obecně o svém současném životě, zvláště o životě pohlavním a sexuálním zaměřením. Obviněný by měl vyjasnit vzájemný vztah mezi ním a osobou poškozenou, podat její charakteristiku. Pokud vztah neexistuje, tak objasnit okolnosti prvního kontaktu, odkud poškozenou znal, kde se potkali, zda s ním šla dobrovolně. Obviněný by měl dále uvést, jak a kde se s poškozenou osobou setkal, jak se v jeho přítomnosti bavila, jak reagovala na jeho erotické podněty a intimnosti, případně kdo další byl přítomen. Poté by měl spontánně vypovídat o průběhu pohlavního styku, jak při pohlavním styku poškozená osoba jednala, zda se bránila a jakým způsobem, zda volala o pomoc, jestli došlo u obviněného k uspokojení a kdy, zda ejakuloval apod. Také je třeba aby objasnil, jak se poškozená chovala po pohlavním styku, kdy a kudy odešla, zda s obviněným komunikovala, případně jestli ji doprovázel. Z důvodu provedení důkazů je nutné je také zjistit co měl obviněný na sobě a kde se tento oděv nachází. V případě, že obviněný trestnou činnost popírá, měl by se pokusit objasnit motiv poškozené vedoucí k podání trestního oznámení.⁹⁴

Teprve poté je vhodné přistoupit k předkládání důkazů, které kriminalisté zajistili a požadovat objasnění zjištěných zranění na těle a těle obviněného a oběti, poškození oděvu a dalších skutečností, které svědčí o tom, že k sexuálnímu trestnému činu došlo. Při výslechu obviněného je opět využívána zásada detailizace. Je však zakázáno, aby vyšetřovatel obviněnému klad sugestivní či kapciózní otázky.⁹⁵

V případě výslechu dětí je doporučenou výslech provádět ve speciální výslechové místnosti a opět přistupovat ohleduplně s plným šetřením jeho osobnosti.

⁹⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 251. ISBN 978-80-7380-547-0.

⁹⁵ Tamtéž.

3.3.3 Výslech svědka

V případě, že se jedná o výslech očitého svědka oznamované události, je nutné se zaměřit zejména na získání podrobného popisu místa činu, pachatele, oběti, doby a způsobu spáchání trestného činu a zejména také jaký skutek měl být dle jeho názoru spáchán. Je nutno zjistit, jakým způsobem se na místo činu dostal, co tam dělal, co upoutalo jeho pozornost, z jaké vzdálenosti jednání pozoroval a jak dlouho, zda slyšel rozhovor pachatele a oběti a co bylo jeho obsahem, zda bylo při skutku použito násilí nebo nějaký nástroj, pomůcky, např. zbraň, jestli se oběť bránila, případně jak, zda křičela nebo volala o pomoc, jak se po činu chovali, jak a kudy místo činu opustili a kdo další byl na místě činu přítomen a jak se choval. Dále je také třeba zjistit, zda oznamovatel oběť či pachatele zná a objasnit jejich případný vztah a také dozvědět se i to, co ho vedlo k podání oznámení, eventuelně proč podal oznámení opožděně. Očitému svědku znásilnění či pohlavního zneužívání je třeba v závěru výslechu položit otázku, zda překazil trestný čin nebo se o to pokusil, a pokud ne, proč tak neučinil.⁹⁶

Výslechem oznamovatele, který sám nebyl očitým svědkem a dozvěděl o trestném činu zprostředkovaně od jiných osob, je třeba zjistit, jak se o trestném činu dozvěděl. Pozornost je třeba zaměřit na zjištění přesného času, místa a okruh osob, kde se o trestném činu hovořilo, kdo byl iniciátorem rozhovoru a detailní obsah rozhovoru, jak se iniciátor choval, co je oznamovateli o pachateli a oběti známo a jaký je jeho vztah k iniciátorovi rozhovoru, pachateli a oběti. Opět je tedy zjišťováno místo činu, doba a způsob spáchání, popis osoby, které měly být přítomny na místě, a zejména popis pachatele. Velmi často jsou takovými oznamovateli rodiče, osoby blízké, kamarádi, partneři, nebo také pracovníci škol a školek. Zvláštní postavení mají zejména rodiče nezletilých dětí, u kterých takováto oznámení mohou být účelová. Kromě výše uvedených skutečností je od nich nutné také zjistit, kolikrát byl rozhovor s nezletilým dítětem opakován, jak se po činu choval, zda ho rodiče po činu prohlíželi a co zjistili, zda byl prohlednut

⁹⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 428. ISBN 80-7179-362-0.

lékařem, zda existují a kde se nacházejí věcné důkazy a jak rodiče sami dítě charakterizují.⁹⁷

⁹⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Policejní akademie České republiky v Praze. Praha, 1995. s. 83. ISBN 80-901923-0-0.

4 Expertizy

Expertizu můžeme definovat jako „metodu spočívající v systému úkonů a operací směřujících k odhalení nebo objasnění skutečností důležitých pro dokazování v trestním řízení za použití odborných znalostí a metod z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel.“⁹⁸ „Znalecké zkoumání relevantních skutečností souvisejících s událostí trestného činu prováděné s cílem získat důkaz použitelný v trestním řízení, tj. vlastní proces utváření znaleckého důkazu, je v kriminalistice nazýváno expertizou.“⁹⁹

Pokud je to třeba pro posouzení věci je policejní orgán v rámci opatřování potřebných podkladů v přípravném řízení oprávněn vyžadovat odborná vyjádření od příslušných orgánů, a také znalecké posudky. Znalcem může být osoba, která je zapsána v seznamu znalců, složila znalecký slib a byla jmenována ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu. Znalecká činnost je pak upravena zákonem o znalcích a tlumočnících.¹⁰⁰ Znalecké posudky a odborná vyjádření hrají ve vyšetřování sexuálních trestných činů významnou roli. Formou znaleckých posudků jsou opatřovány mnohdy rozhodující důkazy vedoucí k objektivnímu posouzení věci.

Při vyšetřování sexuálně motivovaných trestných činů si policejní orgány nevystačí pouze s odbornými kriminalisticko-technickými expertizami. Zejména pak v případech pozdního oznámení trestného činu hrají znalecká zkoumání významnou roli. Při vyšetřování sexuálně motivovaných trestných činů je pro kvalitní vyhodnocení důkazní situace nutno využívat odborných znalostí znalců z oborů zdravotnictví. Zásadní jsou znalecké posudky z oboru soudního lékařství, psychologie, psychiatrie a sexuologie. Těmto expertizám může být podroben nejen obviněný, ale i poškozený.

⁹⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 285. ISBN 80-7179-362-0.

⁹⁹ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 55. ISBN 978-80-7380-095-6.

¹⁰⁰ DVORÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 251. ISBN 978-80-7345-161-5.

Znalecký posudek se skládá z nálezové části posudku, vlastní části a znalecké doložky. V nálezové části znaleckého posudku se uvádí všechny poznatky, které byly důležité pro vypracování posudku. Nejčastěji jsou tyto skutečnosti zjištěny z poskytnutého spisového materiálu. Znalci je mimo jiné dovoleno účastnit se výslechu obviněného a svědků, včetně oběti a klást jim otázky vztahující se k předmětu posudku. V nálezu musí být údaje úplné a pravdivé, neboť právě toto je předpoklad pro vypracování správného posudku. Nález musí být též stručný a srozumitelný, aby mu porozuměl i neodborník. Vlastní posudek obsahuje odpovědi na všechny předem položené otázky, které musí být zdůvodněné, stručné a úplné. Znalecký posudek musí být odborný, srozumitelný a musí potvrzovat nebo vyvracet jen to, co lze dokázat. Znalci nepřísluší ve znaleckém posudku provádět hodnocení jednotlivých důkazů a zabývat se právními otázkami. V závěru znaleckého posudku pak najdeme znaleckou doložku, která uvádí základní informace o znalci.¹⁰¹

4.1 Kriminalisticko-technická expertiza

Do popředí zájmů a objektivnosti důkazů v rámci přípravného řízení vstupují odborná vyjádření a znalecké posudky kriminalisticko-technické expertní činnosti z oboru forenzní genetiky. Základem je zkoumání i nepatrného množství lidského biologického materiálu, ze kterého lze odbornými postupy stanovit profil DNA a v podstatě tak určit pachatele sexuálně motivovaného trestného činu. Takového zkoumání je možno proto, neboť DNA je obsažena v každé buňce, kromě červených krvinek, lidského organismu a každý lidský jedinec v sobě nese jedinečnou konfiguraci DNA.¹⁰²

Profily pachatelů úmyslných trestných činů se vkládají do Národní databáze DNA. Pokud pachatel zanechá na místě činu biologickou stopu, je možno takovou stopu vyhodnotit a následně porovnat s profily vloženými do této databáze.

¹⁰¹ DVORÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 252. ISBN 978-80-7345-161-5.

¹⁰² ADAMOVIČ, Petra. *Sexuálně motivovaná kriminalita-interdisciplinární fenomén*. *Kriminalistika*. Praha: redakce časopisů policista a kriminalistika, 2014(4), 282-284. ISSN 1210-9150.

K usvědčení pachatele napomáhají též další databáze, jako např. databáze otisků prstů.¹⁰³

K dalším kriminalistickým expertizám při objasňování sexuálních trestných činů kromě biologické expertizy, patří expertiza trasologická k zjištění totožnosti pachatele podle otisku chrupu a částí těla, totožnosti obuvi, oděvu podle částí a k určení mechanismu poškození oděvních svršků apod., a také expertiza chemická z oblasti zkoumání mikrostop, např. vlákna, otěry apod.

Odborná vyjádření z oboru kriminalistické expertizy zpracovávají příslušní odborníci z jednotlivých pracovišť OKTE Krajských ředitelství policie. V případě složitých kriminálních kauz je k vypracování znaleckého posudku přibrán Kriminalistický Ústav v Praze.¹⁰⁴

4.2 Soudně lékařská expertiza

Prohlídku těla napadené osoby provádí lékař gynekolog, avšak pokud se průběhu základních vyšetřovacích úkonů objeví pochybnosti o mechanismu napadení nebo o skutku samém, je požádán o prohlídku těla oběti soudní lékař.¹⁰⁵

Poškozená osoba přichází na soudní lékařství k prohlídce těla již s nálezem od gynekologa nebo traumatologa. Je doporučeno, aby soudní lékař provedl opětovnou podrobnou prohlídku oděvu a zajistil biologický materiál. Postup je totožný, jako při prvotní prohlídce lékařem. Pořizují se opět nákresy, do kterých se zakresluje tvar, velikost a charakter poranění. Pořízení fotodokumentace je rutinní postup, který mívá nezastupitelnou hodnotu. Detailní prohlídku genitálu již soudní lékař opětovně neprovádí, respektuje nález gynekologa. Ne jeho vyšetření je však vždy nutno trvat. V závěru vyšetření se pak vyjadřuje k tomu, zda nález

¹⁰³ ADAMOVIČ, Petra. Sexuálně motivovaná kriminalita-interdisciplinární fenomén. *Kriminalistika*. Praha: redakce časopisů policista a kriminalistika, 2014(4), 282-284. ISSN 1210-9150.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 227. ISBN 978-80-7345-161-5.

koresponduje s udávaným mechanismem napadení, nebo zda má jiný názor, avšak nikoli ústně před vyšetřovanou osobou.¹⁰⁶

Zajištěné stopy se následně po dohodě s orgány Policie ČR zpracovávají na ÚSL nebo kriminalistikou laboratoří (OKTE).¹⁰⁷

4.3 Soudně psychologická expertiza

Klinický psycholog vypracovává psychologický rozbor osobnosti, která je posuzována včetně jeho inteligence, objasňování interpersonálních a širších vztahů, rozboru motivačních činitelů a hodnocení z hlediska možnosti a pravděpodobnosti resocializace. Psychologická diagnóza znamená komplexní posouzení osobnosti zkoumaného jedince ve všech jeho základních vlastnostech a projevech. Zaměřuje se nejen na patologické projevy v duševním životě, ale zkoumá i jiné nenarušené stránky osobnosti. V soudně znalecké oblasti má stanovení diagnózy především přímý dopad na adekvátní hodnocení ovládacích a rozpoznávacích schopností. Typickým požadavkem je pak v rámci sexuálních trestných činů zhodnocení věrohodnosti, v těchto případech bývá často vyžádán pouze samostatný psychologický posudek. Vyšetření věrohodnosti je vyžadováno v případech, kdy neexistuje dostatek věcných důkazů usvědčujících pachatele ze spáchání trestného činu. A to z toho důvodu, neboť čin probíhal zpravidla pouze mezi pachatelem a obětí, jejichž popisy předmětných událostí se rozcházejí. V mnohých případech ani nelze prokázat, zda vůbec k nějaké újmě došlo, stojí zde tvrzení proti tvrzení a vznikají pochybnosti, zda byl trestný čin vůbec spáchán.¹⁰⁸

V soudně znalecké praxi rozlišujeme věrohodnost obecnou a věrohodnost specifickou. Obecná věrohodnost se vztahuje k určité osobě a vypovídá, zda je tato osoba schopna přiměřeně věrohodné výpovědi, tedy zda má dostatečné kognitivní schopnosti a jiné relevantní vlastnosti osobnosti, zda je v základu

¹⁰⁶ DVORÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. In: Kovář, P. a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 227. ISBN 978-80-7345-161-5.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 255.

¹⁰⁸ ŠRUTOVÁ, Ludmila. *Psychologická znalecká činnost*. In: PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 190-196. ISBN 978-80-247-2618-2.

schopna události správně vnímat, uchovat v paměti a posléze je reprodukovat přesně, bez zkreslení. Věrohodnost specifická se pak vztahuje ke konkrétní výpovědi. Cílem je zjistit, zda tato výpověď odpovídá skutečnosti. Znalec se nevyjadřuje k tomu, zda určitý děj nastal či nikoliv. Vyjadřuje se pouze k tomu, nakolik konkrétní výpověď splňuje psychologická kritéria věrohodnosti, nakolik je svědek motivován podat přesnou výpověď a nakolik je toho také z hlediska své psychické výbavy schopen. Metody, které se využívají ve znalecké soudně lékařské praxi jsou metody klinické a testové. Mezi klinické metody patří zejména metoda pozorování a metoda rozhovoru. Pozorování slouží k sledování projevů vyšetřované osoby, jako je její oblečení, vzhled, projevy emocí či způsoby komunikace. Rozhovor má pák zajistit navázání a udržení dobrého kontaktu s vyšetřovanou osobou a motivovat ji ke spolupráci. Testové metody lze rozdělit testy na výkonové, projektivní, a na dotazníky. Z výkonových testů má největší význam především test inteligence. Projektivní testy zkoumají zejména vlastnosti motivační a emoční a pomocí dotazníků odpovídá zkoumaná osoba na otázky týkající se jejích zájmů, názorů či chování v různých situacích.¹⁰⁹

Typické otázky pro znalce psychology:¹¹⁰

1. *Proveďte posouzení osobnosti a intelektu zkoumané osoby.*
2. *Jaká je z psychologického hlediska motivace činu obviněného?*
3. *Posudte, zda zkoumaná osoba má sklon ke zkreslování výpovědi.*
4. *Jaká je z odborného hlediska prognóza resocializace?*
5. *Posudte intelektové schopnosti dítěte. Odpovídá zjištěný intelekt věku dítěte?*
6. *Je zkoumaná osoba schopna, vzhledem ke svému věku a intelektovým schopnostem, zapamatovat si prožitý děj a reprodukovat jej?*
7. *Projevují se u zkoumané osoby sklony ke konfabulaci a v jakém směru?*
8. *Lze u mladistvého indikovat rozumovou a mravní zaostalost či opožděnost? V jakém rozsahu?*

¹⁰⁹ ŠRUTOVÁ, Ludmila. *Psychologická znalecká činnost*. In: PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 219-219. ISBN 978-80-247-2618-2.

¹¹⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 284. ISBN 80-86898-42-3.

4.4 Soudně psychiatrická a sexuologická expertiza

Duševního stav obviněného a případné poruchy jeho sexuální preference zkoumají znalci z oboru psychiatrie a sexuologie. V praxi se nejčastěji jedná o jeden posudek, který je rozdělen na část psychiatrickou a na část sexuologickou. Soudně psychiatrickým vyšetřením je nutno zjistit, zda obviněný trpí duševní poruchou a jakou, jak se tato porucha projevuje, a zda lze předpokládat, že bude obviněný trestnou činností opakovat, zda jeho pobyt na svobodě není pro společnost nebezpečný a zda je nutno nařídít ústavní léčení, případně navrhnout jiné opatření. U poškozené se v některých případech zjišťuje, zda se u ní neprojeví sklony k chorobné lhavosti nebo zda netrpí duševní chorobou, která může vést ke křivému obviňování.¹¹¹ Zpravidla se však otázkou věrohodnosti zabývá psycholog. Vyšetřovacími metodami v psychiatrii jsou jak klinická psychiatrická vyšetření, tak instrumentální vyšetření. Klinická vyšetření se skládají z rodinné anamnézy, kde se otázkami zjišťuje výskyt např. sebevražd, duševních poruch apod., kterými se psycholog snaží odhalit případnou psychickou zátěž, a z osobní anamnézy, která se zaměřuje na informace od narození po současnost, zejména na závažná onemocnění v průběhu života, dosavadní trestnou činnost, osobní záliby či partnerské vztahy. Znalecké vyšetření končí orientačním vyšetřením tělesného stavu.¹¹²

V sexuologickém znaleckém posudku je pak kladem větší důraz na posouzení sexuálního vývoje a života a posouzení partnerských vztahů obviněného. Zjišťuje se, jaký je vývin pohlavních orgánů obviněného a zda odpovídá jeho fyzickému věku, zda nevykazuje vývojové anomálie, zda je schopen soulože a oplodnění, jaké jsou jeho dosavadní zkušenosti v oblasti pohlavního života, jakým způsobem nejraději dosahuje pohlavního ukojení a zda se vždy snaží o dosažení tohoto způsobu, jak často pociťuje potřebu pohlavního ukojení, při které činnosti při spáchání trestného činu pociťoval největší uspokojení a zda netrpí sexuální

¹¹¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 435. ISBN 80-7179-362-0.

¹¹² Pavlovský, Pavel. *Úvod*. In: PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 18-28. ISBN 978-80-247-2618-2.

deviací.¹¹³ Součástí znaleckého sexuologického může být také vyšetření falopletyzmografické. Tato pomocná metoda slouží k potvrzení nebo vyloučení podezření, že posuzovaný trpí poruchou sexuální preference. Jedná se o měření změn náplně cévního systému pohlavního údu v závislosti na předkládaných erotických stimulech.¹¹⁴

Typické otázky pro znalce psychiatrie¹¹⁵

1. *Byl u obviněného (zkoumané osoby) zjištěna v minulosti nebo v současné době nějaká duševní choroba, pokud ano, jaká?*
2. *Mohla tato choroba nebo porucha ovlivnit jednání, ovládací a rozpoznávací schopnosti obviněného v době spáchání trestného činu?*
3. *Byl u obviněného prokázán sklon k zneužívání návykových látek nebo závislostí na nich, a pokud ano, na jakých a v jakém rozsahu?*
4. *Jakým způsobem se drogové nebo alkoholové opojení nebo dlouhodobé požívání drog podílelo na spáchání trestného činu?*
5. *Byl obviněný v době činu schopen rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a své jednání ovládat?*
6. *Je pobyt obviněného na svobodě pro společnost nebezpečný, a pokud ano, jaká opatření (léčení) navrhuje?*
7. *Je obviněný v současné době schopen účasti v trestním řízení a chápat smysl trestního řízení a eventuálně uloženého trestu?*
8. *Uveďte i další skutečnosti, které pokládáte za významné z hlediska daného případu, která považujete za nutné v souvislosti s vyšetřovaným případem?*

Typické otázky pro znalce sexuology¹¹⁶

1. *Byla u zkoumané osoby zjištěna sexuální deviace? V případě že ano, o jakou sexuální deviaci se jedná?*

¹¹³ Procházka, Ladislav. *Soudní sexuologie*. In: PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 169-170. ISBN 978-80-247-2618-2.

¹¹⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 435. ISBN 80-7179-362-0.

¹¹⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 282-283. ISBN 80-86898-42-3.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 283-284.

2. *Mohla zjištěná sexuální deviace u zkoumané osoby ovlivnit rozpoznávací a ovládací schopnosti a do jaké míry?*
3. *Je pobyt zkoumané osoby na svobodě vzhledem ke zjištěné sexuální deviaci možný? Jaká opatření navrhuje?*
4. *Jaká je prognóza vývoje sexuální deviace?*
5. *Je nutné u zkoumané osoby nařídít ochranné léčení případně jiné opatření a jaké?*

Praktická část

5 Příprava výslechu obviněného z pohledu praxe vyšetřovatele

Provedení výslechu představuje složitou a náročnou činnost, která se úzce dotýká práv a osobních svobod občanů. Vzhledem k tomu, že sexuální trestné činy představují společensky vysoce nebezpečné jednání má společnost na jejich objasnění patřičný zájem. Je-li cílem výslechu získání právně relevantních informací na základě, kterých může být pachatel řádně potrestán, je základním předpokladem jeho úspěchu důkladná příprava.

K tomu se přidává také fakt, že mnohdy jako jediný důkazní materiál proti sobě stojí výpověď oběti a výpověď obviněného. Je tedy nutné věnovat přípravě výslechu patřičnou pozornost. Právě i z tohoto důvodu je jí v literatuře přisuzován značný význam.

Nedostatečná příprava výslechu se pak může negativně projevit ve kvalitě jeho vedení vyslychajícím, může mít za následek nejistotu vyslychajícího, především jedná-li se o detaily, nedostatečnou orientací ve skutkovém stavu věci, přílišnou improvizaci apod., a vést tak k neúspěchu výslechu jako takového. V krajním případě, zejména u případů složitých, například v případě více pachatelů, pak může být nedostatečná příprava i příčinou neobjasnění trestného činu.

5.1 Cíl praktické části a použité metody

Ačkoliv je každý spáchaný trestný čin znásilnění a pohlavního zneužití svým způsobem spáchání, osobou pachatele, obětí a dalšími okolnostmi na skutku podílejících se jedinečný, a nelze tak určit jednoznačnou metodiku přípravy výslechu, která by byla totožně aplikovatelná na všechny případy těchto trestných činů, pokusila jsem na základě letité praxe vyšetřovatelů popsat typický postup přípravy výslechu obviněného, a to pomocí strukturovaného (řízeného) rozhovoru vedeného s jednou z vyšetřovatelek mravnostní kriminality Odboru obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství Moravskoslezského kraje.

5.2 Teoretická rovina

Přípravu výsledku je možno rozdělit do dvou etap, a to na přípravu obsahovou a přípravu organizačně-materiální. Obsahová příprava výsledku spočívá ve zjištění informací o objasňované události, které jsou bezpečně známé a ve zjištění všech doposud neobjasněných okolností události, které jsou známé vyslychanému a je nutno je zjistit. Organizačně-materiální příprava pak vychází z přípravy obsahové a zahrnuje zejména volbu výsledkového prostředí, volbu a přípravu potřebných technických prostředků a organizační zajištění výsledku.¹¹⁷

A. Obsahová příprava výsledku

Cílem obsahové přípravy výsledku je, aby vyslychající zjistil všechny doposud neobjasněné okolnosti události, které by mohl zodpovědět a objasnit vyslychaný, ale také aby ověřil a prověřil informace, které jsou bezpečně známé. Je tedy nutné, aby vyslychající prostudoval všechny dostupné materiály a už známé informace o objasňované události, a to i k osobnosti vyslychaného. Analýza dostupných informací se pak odrazí ve kvalitě zpracovaných otázek a v konečném důsledku ve zpracování samotného plánu výsledku. Obsahovou přípravu je možno členit na dvě fáze, a to na fázi analytickou a fázi syntetickou.¹¹⁸

a) Analytická fáze

Analytická fáze spočívá v analýze doposud shromážděných důkazů. Je tedy nutné ujasnit si okruh všech okolností objasňované události. Určit okolnosti, které nejsou doposud vůbec objasněné, nebo jsou objasněné jen částečně, případně nedostatečně a určit tak okolnosti, které se mají objasnit právě výsledkem. Dále pak analytická fáze spočívá v analýze osoby a osobnosti vyslychaného před započítím samotného výsledku.¹¹⁹

¹¹⁷ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 108. ISBN 978-80-7380-095-6.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 345. ISBN 978-80-906974-1-6.

Analýza dosud shromážděných materiálů

Účelem analýzy dosud shromážděných materiálů je zjištění faktů vztahující se k vyšetřovanému skutku a jejich vzájemných vztahů na základě, kterých je možno vyvodit domněnky o tom, co vyslýchaná osoba mohla vnímat, co musela vnímat, případně co vnímat nemohla a proč. A dále pak zjištění rozporů a neúplnosti materiálů či jiných nedostatků, které ve věci vyvstaly a které by se při samotném výslechu mohly nepříznivě projevit. Zjištěné nedostatky je potřeba odstranit, pokud to však není možné pak je nutno s nimi počítat při volbě taktiky výslechu. Analyzovaný materiál je možno rozdělit na materiál důkazní, tedy materiál, který bude v trestním řízení použit jako důkaz a materiál pomocný, který nemá důkazní charakter, ale má však taktický význam, zejména umožňuje získání důkazů, popřípadě zpřesňuje práci policejního orgánu.¹²⁰

- **Důkazní materiál**¹²¹
 - Protokoly o dosud vykonaných úkonech, včetně jejich příloh.
 - Zajištěné stopy, věcné a listinné důkazy.
 - Znalecké posudky, odborná vyjádření.
 - Oficiální zprávy úřadů apod.
- **Pomocný materiál**¹²²
 - Různé druhy záznamů, např. oznámení poškozeného, svědků apod.
 - Operativně-pátrací materiály o objasňované události i k osobě pachatele, např. výsledky operativního pátrání po osobách a věcech, zjišťování bývalých styků.
 - Evidenční materiály, zejména výsledky různých lustrací a typování v evidencích známých pachatelů, neobjasněných trestných činů, falešných jmen a přezdívек, zvláštních znamení a tetování, v evidenci věcí, fotoalbech.

¹²⁰ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 346. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹²¹ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 108-109. ISBN 978-80-7380-095-6.

¹²² Tamtéž.

- Poznatky získané z jiných spisů, ve kterých vyslýchaný určitých způsobem figuroval.

Analýza osobnosti vyslýchaného

Analýza osobnosti vyslýchaného spočívá ve studiu a rozboru dostupných materiálů a informací o vyslýchané osobě, jejich stycích a v přímém pozorování vyslýchané osoby v počátečním stádiu výslechu. Takováto analýza má pak význam pro stanovení taktických záměrů konkrétního výslechu, zejména pro předvídání chování vyslýchaného v průběhu výslechu.¹²³

- Prostudování životopisných dat.
- Prostudování jeho styků a chování na veřejnosti.
- Prostudování jeho styků a chování v soukromí.
- Vyhodnocení jeho zálib a sklonů.
- Vyhodnocení dostupné zdravotní dokumentace.
- Vyhodnocení dalších dostupných materiálů.¹²⁴

V rámci přímého pozorování vyslýchané osoby není vhodné, a především správné spokojit se s pouhým úsudkem o osobě na základě její fyziognomie, oblečení a momentálního chování, přestože i tyto jevy mohou mít významnou taktickou hodnotu. Takového povrchní hodnocení může vést k závažným chybám.¹²⁵

Analýza schopností, znalostí a psychického stavu vyslychajícího

Nelze také podcenit samotnou analýzu vyslychajícího. Vzhledem k důležitosti správného provedení výslechu by měl před jejím provedením i samotný vyslychající zhodnotit své vlastní schopnosti, odbornou připravenost a znalosti konkrétní vyšetřované události a rovněž zhodnotit svůj momentální psychický stav. Analýza vlastní osoby vyslychajícího by měla vést k odstranění subjektivních nedostatků před samotným výslechem, aby mohl být následný výslech

¹²³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 305. ISBN 80-7179-362-0.

¹²⁴ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 346. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹²⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 305. ISBN 80-7179-362-0.

zodpovědně proveden a také zvolen takový postup, aby při výslechu udržel vyslychající svou převahu nad vyslychaným.¹²⁶

b) Syntetická fáze přípravy výslechu

V syntetické fázi přípravy výslechu vyslychající na základě poznatků získaných v analytické fázi přípravy vytváří podmínky k provedení výslechu a modeluje pravděpodobný průběh výslechu. Tato fáze spočívá ve volbě taktických záměrů pro výslech a ve zpracování plánu výslechu.¹²⁷

Taktické záměry obsahují zpravidla:¹²⁸

- Určení formy výslechu podle procesního postavení vyslychané osoby.
- Určení předmětu a cíle výslechu.
- Způsob zajištění přítomnosti vyslychané osoby.
- Stanovení osob přítomných při výslechu a jejich rozmístění ve výslechové místnosti.
- Při výsleších většího počtu osob v jedné věci, určení pořadí jednotlivých výslechů.
- Určení vhodného času, doby a místa výslechu.
- Určení odpovídajícího typu otázek a jejich pořadí.
- Volba předpokládaných taktických postupů vedení výslechu.
- Určení, zda a jaké věcné a listinné důkazy, materiály budu, resp. by mohly být předloženy vyslychanému.
- Určení možnosti provedení konfrontace, popřípadě rekonstrukce.
- Nastínění správného postoje a vztahu vyslychajícího k vyslychanému během celého výslechu s důrazem na navázání kontaktu, získání důvěry vyslychaného již počátkem výslechu a její další prohloubení v průběhu výslechu.

¹²⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 305. ISBN 80-7179-362-0.

¹²⁷ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 347. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹²⁸ Tamtéž. s. 347-348.

- Stanovení technických prostředků, které budou při výslechu použity, určení prostředků dokumentace výpovědi a jejich použití.

Plán výslechu

Plán výslechu představuje určitý model uspořádání budoucí činnosti vyslychajícího k zajištění a provedení výslechu. Zda má plán výslechu písemnou podobu či nikoliv, záleží na složitosti případu a dalších okolnostech. U jednodušších případů většinou postačí, když si vyslychající učiní několik poznámek k nejdůležitějším skutečnostem, ke kterým bude výslech veden, případně může být fixován jen pamětí vyslychajícího. Při složitém výslechu se však vyslychající neobejde bez písemného plánu určujícího alespoň nejzákladnější a nejdůležitější momenty výslechu, stejně jako bez seznamu důkazů, které hodlá v určité situaci vyslychanému předložit. Plán výslechu lze rozlišit na plán zajištění výslechu a plán vedení výslechu.¹²⁹

a. Plán zajištění výslechu zahrnuje zejména:¹³⁰

- Určení času a místa výslechu
- Určení způsobu a času provedení opatření nutných k zajištění výslechové činnosti, zejména bude-li výslech veden mimo úřední budovu, respektive mimo kancelář vyslychajícího.
- Naplánování a včasné provedení opatření směřujících k zajištění přítomnosti osoby vyslychaného na určitém místě a v určitém čase.
- Naplánování a provedení včasných opatření směřujících k zajištění přítomnosti osob, jejichž přítomnost u výslechu bude nutná.
- Naplánování a včasné provedení opatření směřujících k vyrozumění osob, jež mají právo výslechu se zúčastnit, ale jejich přítomnost není nutná.
- Naplánování a provedení opatření směřujících k včasnému zajištění potřebných důkazů, maket, modelů, schémat apod., které budou během nadcházejícího výslechu použity.

¹²⁹ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 348. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹³⁰ Tamtéž. s. 348-349.

- Naplánování a včasné provedení opatření k zajištění potřebných prostředků k fixaci výpovědi, jakož i provedení prověrky technického stavu těchto prostředků s následným odstraněním zjištěných závad.
- Určení doby předstihu, se kterým se musí vyslychající dostavit na místo výslechu, aby mohl v klidu připravit technické prostředky a rozsazení osob ve výslechové místnosti.
- Naplánování a včasné provedení opatření směřujícího k zajištění dopravního prostředku za účelem včasného dopravení vyslychajícího na místo výslechu.

b. Plán vedení výslechu

Jedná se o výsledek poznatků z analytické i syntetické fáze přípravy výslechu v němž se odráží nejdůležitější část tvůrčí činnosti vyslychajícího. Jeho forma je určována složitostí případu, předpokládanou složitostí výslechu a schopnostmi vyslychajícího. Lze říct, že plán výslechu obecně obsahuje celý výslech od úvodu až k jeho závěru.

Plán vedení výslechu obsahuje zejména:

- Charakteristické znaky osobnosti vyslychaného podmiňující zvláštnosti taktiky vedení výslechu
- Kriminologické verze, které je třeba výslechem pověřit a okolnosti, které je třeba výslechem objasnit, včetně údajů, které jsou k nim k dispozici
- Otázky, které budou při výslechu položeny, jejich pořadí, věcné důkazy, jejichž předložení se předpokládá apod.¹³¹

B. Organizačně-materiální příprava

Organizačně-materiální příprava vychází z přípravy obsahové. Zahrnuje zejména:¹³²

¹³¹ NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. s. 349. ISBN 978-80-906974-1-6.

¹³² STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 110. ISBN 978-80-7380-095-6.

- Volbu výslechového prostředí
- Volbu a přípravu potřebných technických prostředků
- Organizační zajištění výslechu

Volba vhodného výslechového prostředí

Výslechové prostředí lze z taktického hlediska dělit na vnější výslechové prostředí a vnitřní výslechové prostředí. Vnější – místo kde se výslech koná. Obvykle jde o kancelář vyslychajícího, výjimečně výslechová místnost. V odůvodněných případech se výslech uskutečňuje i v bytě, na pracovišti vyslychaného, ve zdravotnickém zařízení apod. Vnitřní – klima výslechové místnosti, kanceláře, ve kterých výslech probíhá, atmosféra výslechu. Je tvořeno souhrnem různých faktorů, např. zařízení místnosti, rozmístění vyslychajícího, vyslychaného a ostatních osob nacházejících se v místnosti, osvětlením, čistotou místnosti, teplotou apod. Příznivé výslechové klima působí pozitivně na psychiku zúčastněných osob, je proto vhodné zabezpečit, aby po celou dobu výslechu nedocházelo k rušivým vlivům. Např. klepání na dveře, vyzvánění telefonu, jakékoliv vstupování jiných osob do místnosti, vnější hluk apod.¹³³

Volba a příprava potřebných technických prostředků

Technické prostředky je třeba ve výslechové místnosti připravit tak, aby neodváděly pozornost vyslychané osoby a nerušily ji ve výpovědi. Jedná se zejména o volbu vhodných technických prostředků, jejich přezkoušení a odstranění nedostatků, nebo jejich nahrazení funkčními. Kontrolují se nejen technické prostředky, ale i funkční části náplně, pásky apod.¹³⁴

5.3 Řízený rozhovor

1) S jakou prodlevou od prvotního oznámení trestného činu a následného zahájení trestního stíhání je vhodné provést výslech obviněného s předcházející přípravou?

Vyšetřovatel: „V případě výslechu obviněného to není směrodatné.“

¹³³ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 110. ISBN 978-80-7380-095-6.

¹³⁴ Tamtéž. s. 110.

2) Provádíte vždy přípravu výslechu obviněného?

Vyšetřovatel: „Pokud se jedná o případ, který je aktuální, respektive bezprostředně po činu nahlášen, tak pracujeme pouze s tím, co máme, tedy co je zjištěno v průběhu těch pár prvotních hodin. Pokud máme důkazy, tak je nutno ihned konat a pachatele zadržet. Po zadržení ho zpravidla jedna skupina vyšetřovatelů vyslechne, aby se vyjádřil k zadržení a já chystám usnesení o zahájení trestního stíhání, následně je ustanoven advokát a já už s ním ihned pracuji, tam opravdu není čas navíc, neboť nám běží 48 mi hodinová zadržovací lhůta. Samozřejmě je nutno si poskládat určitou kostru toho případu na základě toho co máme k dispozici, a vytvořit tak otázky, na které je nutno se ho doptat, ale zpravidla tomu nepředchází žádná důkladná příprava. Pak je ale třeba rozlišit doplňující výslechy, tam už je prostoru i materiálu více.“

3) Provádíte písemnou přípravu?

Vyšetřovatel: „Spíše ne. Vzhledem k tomu, že většina případů je oznámena bezprostředně. Tak je ta realizace poměrně rychlá, a tam na to moc prostoru není. U těch doplňujících výslechu pak ano, tam je třeba si řádné utříbit, na co je nutné se doptat, zjistit apod.“

4) Jaký důkazní a pomocný materiál bývá typicky před výslechem shromažďován?

Vyšetřovatel: „Z taktického hlediska je vždy nutné zvážit, jaké materiály a podklady je vhodné shromáždit, aby nedošlo ke zmaření vyšetřování, a to ať už se jedná o bezprostřední oznámení nebo s časovým odstupem. Totiž ne každý pachatel je hned na vazbě. V případě, že se jedná o bezprostřední ohlášení činu, tak je to před prvotním výslechem obviněného protokol o ohledání místa činu spolu s topografickou dokumentací, fotografickou dokumentací a videodokumentací, lékařská zpráva o prohlídce těla poškozené a gynekologické prohlídce, zajištěné stopy a odborná vyjádření pokud jsou již zpracována, protokol o předložení věci (mobilní telefon poškozené, ze kterého se pořizují kopie materiálu) protokol o vydání věci (oděv, počítač), často také vyžádané kamerové záznamy, v případě pozdních oznámení poškozené pak znalecký posudek z oboru psychologie, to jsou asi ty nejčastější se kterými ihned pracujeme a samozřejmě její výpověď a výpovědi svědků. Pak jsou to materiály k osobě pachatele. Zjišťují se informace

z evidence obyvatel, z rejstříku trestů a policejních evidencí. Protokol o domovní prohlídce, protokol o vydání věci (oděv, mobilního telefonu, počítač), případně protokol o odnětí věci (je-li tam nalezen závadový materiál). Dále se také někdy těsně před výslechem provádí tzv. kolečko u kriminalistického technika, tedy prohlídka těla pachatele, zajištění daktyloskopických stop, bukální stěr a fotodokumentace. V případě doplňujících výslechů, pak přibývají znalecké posudky (psychologický, psychiatrický, sexuologický), zjištěné informace o jeho stycích, koníčcích, zálibách, pracovní poměry, zprávy z bydliště apod.

5) Jaké materiály jsou pro vás nejtěžejší?

Vyšetřovatel: „Vzhledem k tomu, že je každý případ svým odrazem stop jedinečný, nelze jednoznačně říct které, jedno podporuje druhé, čím víc jich je, tím lépe.“

6) Jsou případy, kde je nutno požádat o vyjádření znalce před výslechem obviněného?

Vyšetřovatel: „Ano. Pokud je pachatel zadržený a bere např. nějaké léky nebo se jedná o narkomana, případně si stěžuje na zdravotní stav, jde na lékařskou prohlídku a psychiatr posoudí, zda je vůbec schopen procesních úkonů, nebo umístění na policejní cele.“

7) Jakým způsobem zajišťujete přítomnost vyslýchané osoby?

Vyšetřovatel: „V případě realizace známého pachatele je zadržen zásahovou jednotkou a následně převážen a střežen policisty oddělení hlídkové služby.“

8) Jaké osoby se výslechu účastní a jakým způsobem se rozsazují?

Vyšetřovatel: „Při výslechu obviněného je nutná přítomnost obhájce, což je dáno trestná sazbou těchto trestných činů, zpravidla to bývá advokát ex offio. Obhájce vyrozumíváme telefonicky, v případě, že máme výslech naplánovaný dopředu, tak datovou zprávou. Pak je to zpravidla zapisovatelka, pokud však třeba není k dispozici, tak je nutná přítomnost další osoby, policisty, který pak podepisuje protokol o výslechu. V případě, že je pachatel nebezpečný, je po celou dobu výslechu přítomen policista, který pachatele střeží. Co se týče rozmístění osob, tak obviněný sedí naproti mně, vedle něho, někde poblíž obhájce a opodál pak zapisovatelka.“

9) Kde výslech obviněného probíhá a jaké je jeho organizační zajištění?

Vyšetřovatel: „Z opravdu velké části probíhá buď v kanceláři na našem pracovišti, nebo ve výslechové místnosti, kterou má každé oddělení SKPV k dispozici. Výjimku by představovala speciální výslechová místnost v případě dětí. Každé oddělení má k tomu své prostory. Pro speciální výslechové místnosti pak existuje rezervační systém.“

10) Jaké technické prostředky je třeba použít nebo mohou být k výslechu použity?

Vyšetřovatel: „Obvykle se výslech obviněného nenahrává, ale není to vyloučeno, záleží na posouzení případu, např. jedná-li se o potíživistu, který si stěžuje, je pak vhodné použít např. zvukový záznam, ve výjimečných případech i kameru k zaznamenání jeho projevů, aby nedošlo k tomu, že by výslech napadl za jeho nesprávné vedení. Většinou tomu nepředchází žádná speciální technická příprava, pouze požádání technika o nastavení kamery do místnosti.“

11) Je třeba výslech konzultovat s nějakým odborníkem?

Vyšetřovatel: „Zpravidla ne. Ve výjimečných případech a pokud se nejedná a bezprostředně nahlášený čin. Například, když dopředu víme, že má pachatel určitá specifika, handicap apod., pak je vhodné výslech konzultovat například s psychologem, abychom věděli, jakým způsobem s ním pracovat, jak pokládat otázky apod.“

12) Jaké otázky a podle jakého pořadí sestavujete?

Vyšetřovatel: „Zpravidla jedu postupně podle toho, tak jak je to napsáno v usnesení o zahájení trestního stíhání. Tedy kdy, v jakém čase, na jakém místě, jakým způsobem, jeho vztah k poškozené, co měl na sobě, kde se oděv nachází apod.“

13) Na základě, čeho určujete, zda a jaké důkazy budou obviněnému při výslechu předkládány?

Vyšetřovatel: „Pokud obviněného vyslycháme prvotně, tak obhájce ještě do spisu nenahlížel, a byť o to žádá, tak mu to z taktického hlediska neumožníme, aby nedošlo ke zmaření provedení dalších důkazů, je nutné to odůvodnit. Po výslechu

je již obhájci umožněno do spisu nahlížet. V podstatě je případ od případu nutné vyhodnotit, co to přinese, když je obviněnému určitý důkaz předložen. Pokud jsou důkazy jednoznačné průkazné, tak mu zpravidla není třeba nic předkládat a dokazovat. Obviněný se může hájit, jak chce, není postižitelný za křivou výpověď, takže to nemá moc smysl. Ale mohou mu být předkládány různé kopie komunikace, fotografie poranění poškozené, kamerové záznamy apod., aby se vyjádřil k případným nejasnostem.“

14) Zhodnocujete před výslechem své kvality a schopnosti, například aby výslech obviněného prováděl muž?

Vyšetřovatel: „To asi ne, rozhodně nijak zásadně. Po těch letech praxe, už si člověk vybuduje určité zkušenosti a málo co ho překvapí. Co se týče vyšetřovatelů mužů, tak bych řekla, že je to asi jedno. Během své praxe jsem se nesečkala s případem, kdy byl problém s vedením výslechu na základě toho, že jej prováděla žena.“

15) Jaké jsou hlavní odlišnosti přípravy výslechu obviněného dítěte?

Vyšetřovatel: „Zejména u nezletilců je vhodné použít speciální výslechovou místnost. Vzhledem k tomu, že nemají trestní odpovědnost a čin se nestíhá, se výslechu neúčastní obhájce, jen pracovník OSPODU, aby dohlížel, zda není dítě poškozováno. Když je dítě unavené, navrhuje, kdy je nutné výslech přerušit apod. Pokud je to vhodné, tak i v případě mladistvých se speciální výslechová místnost využívá, např. v případech, když se jedná o jedince s nějakým specifickým problémem, nebo když víme, že by ho při výslechu zápis rušil, a my potřebujeme ty informace získat. Před výslechem taky konzultujeme jeho přípravu s psychologem nebo pracovníky OSPODU. Hlavním rozdílem je však jeho poučení.“

16) Jaká je pro vás nejtěžší část výslechu?

Vyšetřovatel: „Právě poučení dětí, které musí být přiměřené jejich věku. Každý případ, každé dítě je jiné, proto je velmi důležitá předchozí konzultace s odborníky.“

5.4 Zjištěné výsledky

Na základě provedeného rozhovoru bylo zjištěno, že ačkoliv je přípravě výslechu přisuzován značný význam, tak ve většině případů nebývá rozsáhle zpracován. Příčina tkví pravděpodobně v tom, že převážná většina těchto trestných činů je oznámena bezprostředně po jeho spáchání, a je tak poskytnut dostatek průkazného materiálu, na základě, kterého je nutná okamžitá realizace patřičných úkonů, a to zejména zadržení pachatele, přičemž na podrobnou přípravu výslechu již zpravidla není příliš čas. Rozdílná situace pak nastává v případech, kdy jsou některé okolnosti případu nejasné, a potřebují provedení doplňujících výslechů, v takovém případě pak dostatek času na sběr potřebných materiálů a podrobnou a důkladnou přípravu výslechu obviněného.

Lze tedy shrnout, že určitá příprava výslechu obviněného se provádí vždy. Obsahově příprava výslechu odpovídá teoretickému rámci, avšak s jediným rozdílem, a to době, kdy je výslech prováděn, a který má vliv zejména na časový rámec jeho přípravy a s tím související množství shromážděného materiálu.

Závěr

Ačkoli má kriminalistika vypracovanou metodiku vyšetřování sexuálních trestných činů obsahující obecné postupy nejčastěji využívané při jejich vyšetřování, tak je jejich odhalování a objasňování mnohdy velmi obtížné, a to jak z pohledu orgánů činných v trestním řízení, tak i oběti. Je třeba mít na paměti, že každý trestný čin je individuální, a proto je nutné tyto postupy aplikovat vždy s ohledem na konkrétní případ.

Přestože sexuální trestná činnost zaujímá pouze malý podíl z celkové kriminality, jedná se o aktuální a stále řešený problém, kterému by měla společnost určitě věnovat zvýšenou pozornost, a to zejména kvůli vysoké latenci a závažným následkům vlivem sekundární viktimizace, kterými oběti těchto trestných činů trpí.

Je však pravdou, že i když ve společnosti stále přetrvávají o těchto činech škodlivé mýty, tak se přístup společnosti podstatně změnil a neustále se mění a vyvíjí k lepšímu, a to hlavně k obětem těchto činů. Obyvatelstvo je na spáchání sexuálního deliktu značně citlivé a je připraveno spolupracovat. Zejména v poslední době jsou oběti těchto trestných činů veřejností značně podporovány a řada obětí se již o své traumatizující zkušenosti nebojí veřejně mluvit.

Nahlédneme-li do statistik objasněnosti trestného činu znásilnění a pohlavního zneužití, zjistíme, že vykazují velmi vysoké procento objasněnosti, což nasvědčuje tomu, že metodika vyšetřování těchto trestných činů je efektivní a ze strany policie je těmto trestným činům věnována značná pozornost. Nutno však zmínit, že ke konci srpna roku 2019 byl evidován největší počet znásilnění za posledních 10 let, což je rozhodně nepříznivý trend, kterému je třeba věnovat mimořádnou pozornost. Jestli je však růst počtu případů dán větší odvahou žen tyto případy hlásit nebo jestli tato trestná činnost skutečně roste, je otázkou.

Seznam použité literatury

Monografie

- 1) BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha, 2014. ISBN 978-80-7338-143-1.
- 2) BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha, 2015. ISBN 80-86432-08-4.
- 3) BRICHČÍN, Slavoj. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. ISBN 80-85121-16-6.
- 4) BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-383-0.
- 5) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upravené vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
- 6) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.
- 7) GÖDTEI, Reiner. *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel, 1994. ISBN 80-202-0512-8.
- 8) GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 4. upravené vydání Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 246. ISBN 978-80-7478-790-4.
- 9) HANUŠOVÁ, Jaroslava. Vzdělávací institut ochrany dětí. *Sexuální zneužívání*. Praha, 2006. ISBN 80-86991-64-4.
- 10) CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3.
- 11) CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
- 12) HOLMES, R.M., HOLMES, S.T. *Profiling Violent Crimes. An Investigative Tool*. London: Sage Publ. Inc. 2002. ISBN 0-7619-2593-7.
- 13) JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. 2. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1.

- 14) KINSEY, Alfred a kol. *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia and London: W. B. Saunders Company, 1953. ISBN 978-02-530-19-40.
- 15) KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2.
- 16) KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 1994. ISBN 80-901923-0-0.
- 17) KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
- 18) KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: MAXDORF, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.
- 19) KUČTA, Josef, Helena VÁLKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.
- 20) MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. Praha: C.H.Beck, 2001. ISBN 80-7179-362-0.
- 21) MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jiří SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.
- 22) NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl: Aktuální problémy kriminalistické teorie*. 2. rozšířené vydání. Praha: ABOOK, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.
- 23) NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. Praha: Europlex Bohemia, 2001, s. 288. ISBN 80-86432-08-4.
- 24) PAVLOVSKÝ, Pavel. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-247-2618-2.
- 25) PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
- 26) PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: teorie, metody, metodologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2014. ISBN 978-80-7380-490-0.

- 27) SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6.
- 28) SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-846-5.
- 29) STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.
- 30) STRAUS, Jiří, Miroslav NĚMEC a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1.
- 31) THOMAS, Terry. *Sex crime: Sex offending and society*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-1-315-77898-3.
- 32) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II.: § 140 až 421. Komentář*. 2. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978807-4004-285.
- 33) VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Havlíčkův Brod: Portál, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.
- 34) WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9.

Periodika

- 35) ADAMOVIČ, Petra. *Sexuálně motivovaná kriminalita-interdisciplinární fenomén. Kriminalistika*. Praha: redakce časopisů policista a kriminalistika, 2014 (4). ISSN 1210-9150.
- 36) FRYŠTÁK, Marek. *Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. Trestněprávní revue*. 2014, roč. 13, č. 10. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy

- 37) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 38) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 39) Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

- 40) *Lidovky.cz: Při výslechu je třeba se ptát dobře a ve správný čas, říká kriminální psycholog* [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://www.dejmezenamsanci.cz/wp-content/uploads/2017/07/%C4%8CI%C3%A1nek-v-Praktick%C3%A1-gynekologie.pdf>.
- 41) PORADA, Viktor, Jaroslav SUCHÁNEK a Jiří STRAUS. Soudní inženýrství: Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2004-06-312-328.pdf>.
- 42) ČIHÁK, František. *Pediatric pro praxi: Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění* [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201105-0008_Psychicke_reakce_detskych_obeti_sexualniho_zneuzivani_a_znasilneni.php.